Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2013.02.11. 14:00

Pécsi Tudományegyetem
Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Művelődésszervező KL szak

NAGY GÁBOR

EGY ALTERNATÍV SZÍNHÁZ MŰKÖDÉSE AZ EZREDFORDULÓN
A Soltis Lajos Színház története

Zsák Judit
tanársegéd
konzulens

TARTALOMJEGYZÉK

I. A SZÍNHÁZMŰVÉSZET KEZDETEI - A KŐSZÍNHÁZAK ÉS A PROFIK 3. oldal

II. MŰKEDVELŐ CSOPORTOK ÉS ALTERNATÍV TÁRSULATOK 9. oldal

III. A SITKEI SZÍNKÖR 13. oldal

1. A start pillanata és az első esztendők (1980-1985-ig) 13. oldal
2. A színtársulattá válás és a differenciálódás évei (1986-1991) 17. oldal
3. Módszerváltás – produkciócentrikusság (1992-1996) 21. oldal

IV. AZ ALTERNATÍV SZÍNHÁZZÁ VÁLÁS IDŐSZAKA (1997-2000) VALAMINT A SOLTIS LAJOS SZÍNHÁZ MŰKÖDÉSE NAPJAINKIG 25. oldal

V. SZÍNHÁZUNK MINT TÖBBFUNKCIÓS INTÉZMÉNY 47. oldal

1. Gyermekszínház 48. oldal
2. Oktatás, képzés, továbbképzés 51. oldal
3. Nyári színházi évad és a Pedál Színház 54. oldal
4. Külföldi kapcsolataink 56. oldal
5. Találkozók, fesztiválok 58. oldal

VI. SZÍNHÁZUNK NAPJAINKBAN 60. oldal

Jegyzetek 63. oldal

Mottó:

"Amikor a függöny
felgördül,
a térben az ember
eltörpül,
figyelmes nézések
több-száza
behatol '-a színpad
odvába.

Ott benn tünemények
suhognak,
lámpás éjszakában
ragyognak,
a színek fémessé
szépülnek,
szavakból paloták
épülnek.

Nem szűnik a játék
vonzása,
távozóban nézünk
egymásra:
mert egymásban látjuk a jámbort,
aki a játékban
király volt."

(Weöres Sándor: Vers a színházról)[1]

I. A SZÍNHÁZMŰVÉSZET KEZDETEI - A KŐSZÍNHÁZAK ÉS A PROFIK

Különböző archeológiái adatok, felfedezések -elsősorban barlangrajzok- azt bizonyítják, hogy már jóval az irodalom előtti időkben -mintegy harmincezer évvel ezelőtt!- gyakorolta az ember a művészetet. Éppen a barlangrajzok tanúsítják a legnyilvánvalóbban, hogy az emberek a tevékenység mozgáselemeit utánzó táncokkal végeztek vadászat előtti szertartásokat. Ez a játék lehet az őse a színjátszásnak. Természetesen feltételezésről van szó. A tudománynak újabb bizonyítékokkal kell ezt megerősíteni vagy megcáfolni. Ennél sokkal biztosabb, hogy az írott dráma az i.e. V. században kezdett kialakulni a mai Görögország területén. Az úgynevezett DIONÜZIA a földművesek

egyik istenének, Dionüszosznak a városokban történő tisztelete során vette kezdetét. A kecskeáldozatot az orgiákkal végződő körmenetek követték. Ezeket váltották fel a költői himnuszok. Helyben állva énekelték a kardalokat. Elterjedt vélemény, hogy a kardalokból alakult ki a görög dráma. Valószínűleg úgy, hogy a dithüramboszt éneklő karból kilépett valaki, aki magyarázni kezdte a kórus himnuszát. Theszpisz volt az első ilyen karvezető, aki i.e. 534-ben kezdte meg a drámai jellegű előadás kialakítását.

Visszatekintve két és félezer esztendőt így kezdődött a SZÍNHÁZ.

Milyen volt akkor? Nyilván nem olyan szürke, mint amilyennek „tanítják", mert több ezer néző esetében képtelen lett volna katarzis kiváltására. Minden bizonnyal – például – a napfény és tükörfényes fémlapok felhasználásával csodálatos fényhatásokat tudtak elérni. Valószínűleg az sem volt véletlen, hogy egy-egy nagyobb városban mindössze négy-öt színészt tartottak nyilván. Nekik, valami máig ismeretlen képesség és szakmai tudás birtokosának kellett lenniük. Az is – szinte – biztos, hogy a görögök színi előadásai inkább a mai opera előadásokra, mint prózai színházi előadásokra hajaztak.

Főként a középkorban felejthette el az emberiség azt a csodát, amely emberek tömegét volt képes felszabadítani és megtisztítani már egy-egy előadással is.

Színház, színházi előadás ugyanakkor folyamatosan volt a világon. Mindig fontos volt, mindig hatott. De soha többé annyira, mint a görögöknél!

Aztán eljutottunk a XX. századig, amikor Staud Géza az alábbiak szerint fogalmaz a színházról.

"Minden művészetnek van valami... felszabadító és megtisztító hatása, de egyikben sem érvényesül olyan közvetlenül, sehol sem annyira egyszerűen és világosan, mint a színházban. ... A színházban hiába küzdesz ellene, hiába igyekszel kivonni magad befolyása alól, hiába zárkózol be érzéketlenséged hűvös páncélja mögé, a színpadon

elhangzott szavak átütik páncélodat, behatolnak a szívedbe és te sírni vagy nevetni vagy kénytelen, mint ahogy a többiek is sírnak és nevetnek körülötted.

Mi hát ez a varázslat, amely feléd árad, abban az épületben, amelyet így hívnak: "színház"?

Nem is olyan egyszerű a válasz. A színház nem egy épületet, nem egy tárgyat, nem egy embert jelent, hanem egész sereg agy, kéz, gép, anyag összeműködését: írót, színészt, rendezőt, festőt, zenészt, szabót, munkást -építményt, világítást, vásznat és festéket-, ami mind egy célra egyesült: valami hitelesnek látszó történetet pergetni le előtted, hogy sírni és nevetni légy kénytelen."[2]

Bizony a színház építészetileg kialakított formája nem az elsődleges. Jóval nagyobb a jelentősége annak, hogy az épület falai között milyen **társulat** működik, milyen **produkciók** születnek, és mekkora **közönsége** van! Szabadon választhatnak-e játszható darabot a rendezők? Biztosítva vannak-e a színház működési feltételei?

Egy **profi színház** napjaink Magyarországán a következőképpen működik:

A színház alapítója lehet egy város, egy megye vagy akár magánszemély is.

A **Nemzeti Színházat,** az első magyar pesti színházat Pest vármegye alapította 1837-ben. Az ingyen telket Grassalkovich Antal herceg bocsátotta rendelkezésre, fölállítása mellett Széchenyi István buzgólkodott a legtöbbet. 1840-ben az ország átvette, s azóta viseli a Nemzeti Színház nevet.

Vas megye hivatásos színházát már „mindenki" megpróbálta létrehozni. Ez idáig sikertelenül.

A két világháború közötti pesti kabarékat magánszemélyek hozták létre, és ők működtették. A jelenlegi magyar hivatásos színházak fenntartása részben állami feladat. Néhánynak csak a kulturális kormányzat a fenntartója. Például a budapesti Nemzeti

Színháznak és az Állami Operaháznak. Ezek szerepelnek a központi költségvetésben. Természetesen az úgynevezett önkormányzati színházak kiadásainak is megvan a maguk költségvetési fejezete az állami költségvetésben. Ezek a budapesti és vidéki intézmények a fenntartóit kiegészítő állami támogatásban is részesülnek. E támogatás korábban 100%-os volt azaz, az állam fillére pontosan annyit adott amennyit a fenntartó biztosított. Mára ez az arány 30%-osra csökkent.

E számszerűségében óriási – több száz milliós – illetve akár milliárdos nagyságrendű kettő – több önkormányzat által fenntartott színház esetében: több tételből összeálló támogatás azonban nem elegendő a működésre. Jó esetben csak a költségek 60%-át fedezik. A „negyvenszázalék" megszerzése a színház feladata pályázatok és szponzori támogatások illetve saját bevételek – főként jegybevételek – révén.

Mindenesetre elgondolkodtató, hogy e színházak mindössze költségvetésük 10-12 százalékát tudják a közvetlen művészi munkára fordítani.

A hivatásos színház munkahely. A színházzal munkaviszonyt létesítők munkahelye. A színházzal munkaviszonyban lévők a színház alkalmazottjai, akiket munkaszerződés köt munkáltatójukhoz. Minden **alkalmazottnak** -így a színésznek is- munkaideje van, fizetést kap stb.

(Hátborzongató érzés olvasni Latinovits Zoltán Ködszurkáló című önéletrajzi jegyzeteiben a szerző ilyen jellegű -"prózai"! - okmányainak másolatát.)[4]

A profi színháznak van igazgatója, főrendezője -esetleg igazgató főrendezője- vannak rendezői, dramaturgjai, díszlet- és jelmeztervezői, díszítői, öltöztetői, súgói, fodrászai, műhelymunkásai, világosítói, hangtechnikusai, jegyszedői, adminisztrátorai, közönségszervezői, takarítói és persze, szerződtetett színészei is. A művészeti állományhoz tartozók létszáma általában nem éri el az összlétszám

20 százalékát!

A profi színház műsorpolitikáját és műsortervét a rentabilitásra való törekvés határozza meg. A **rendező** megkapja a darabot, elkészíti koncepcióját, melynek nagyon fontos része a szereposztás. Ő a színpadi megvalósítás **első számú** felelőse. Elképzeléseit megbeszéli a díszlet- és jelmeztervezővel, a világosítóval, hangtechnikussal, Próbarendet készít. Munkáját elsősorban a saját maga által választott asszisztens segíti. Általában ismeri a rendelkezésre álló pénzösszeget, amit nem léphet túl. Miből áll a rendező munkája? Vezeti a próbákat. A premierig figyelemmel kíséri a darabot. Joga van javítópróbát kiírni, ha úgy látja, hogy az előadások során a bemutatóhoz képest negatív változások történtek. Fontos tényező a **rendező és a színész kapcsolata.** "Lehetsz fiatalabb náluk, másfél hónapig akkor is te leszel az apjuk" - idézi Horváth Péter rendező az édesapját.[5] Tapasztalataim alapján állíthatom, hogy a rendező a munkáját könnyíti meg ha ilyen módon is tudja segíteni a színészt. Színészek, rendezők nyilatkoznak úton-útfélen, mennyire fontos, hogy az alkotómunka megfelelő legyen, hogy az adott produkció szereplői közel kerüljenek egymáshoz. Mert csak így születhet maradéktalanul jó előadás. A hivatásosok előadásait megfigyelve az a benyomásom, hogy a kitűnően kivitelezett **"technikai** tudás" az elsődleges. Még a legjobbak sem engedik meg maguknak, hogy minden előadáson eggyé váljanak a szerepükkel. A hivatásos színház egy üzem, vagy inkább egy óraszerkezet, melyben a fogaskerekek egymást mozgatják. A számlap maga az előadás. A nézők nem a **fogaskerék-mechanizmust,** hanem csak a "számlapot" látják, azaz éppen azt, hogy mit mutat az óra. Jó-e az előadás? Mindenki a helyén volt-e? Persze, ha kiderül, hogy nem, akkor az is kiderülhet, hogy a rendező sem volt a maga helyén a próbaidőszakban.

Bérleti rendszer van, ami nem igazán fejezi ki a pontos látogatottságot. Egy bérletben különböző műfajú, különböző színvona-

lon létrehozott produkciók szerepelnek. Két-három darab kedvéért a néző megveszi a bérletet, de a negyedikre például már nem megy el. így fordulhat elő, hogy a színészek fetháznak játszanak, holott kiteszik a "teltház" táblát. A színházak azért alkalmazzák ezt a rendszert, mert a bérlet anyagilag nagyobb biztonságot ad annál, mint hogy előadásról előadásra kelljen közönséget szervezni.
A színésznek nincs beleszólása a darabválasztásba. **Kiszolgáltatottja** a színházvezetésnek, a rendezőnek. Véleményét - főleg a vezető színész – elmondhatja. Szerepét – saját érdekében nem adhat vissza. Tudásával a mindenkori előadást kell szolgálnia!

Az előadások túlnyomó részben a színházban zajlanak. A telt ház biztosítása elsősorban **szervezési** feladat. A **tájelőadások** száma kevés. Színvonaluk sokszor megkérdőjelezhető.

A hatalom a múlt században is - de a XIX. században különösképpen- **cenzúrázta** a színdarabokat. A közönség nemcsak a "színházba" ment el, hanem tiltakozni és forradalmat csinálni is szeretett volna. Katona Bánk bánjának előadását például 1819-ben nem engedélyezte a cenzor, de a darab kinyomtatását igen! Ennek oka: "...a színpadi hatás közvetlenebb és erősebb, mint az olvasásé, és a színházi közönség vegyesebb, mint az olvasók." [6]

E kitétel most is igaz, mégsem gondolom, hogy a mai közönség tüntetni fog az előadások hatására, mint ahogy megtették a Bánk bán hatására a XIX. században és ahogy "néma forradalom" zajlott a kádári puha diktatúra néhány színházi előadásán: például a "kaposvári jelenség" idején és az Egyetemi Színpad hőskorában. Egy-egy előadás napjainkban is magával ragadhat egy színháznyi sokaságot, de manapság már nem feltétlenül politikai hadszíntér a színház.. A demokráciának, a szólásszabadságnak nagyon mélyre kellene süllyednie ahhoz, hogy egy színház(i előadás) a napi politika folyásába kerüljön.

II. MŰKEDVELŐ CSOPORTOK ÉS ALTERNATÍV TÁRSULATOK

"Az egész világon százezrek vesznek részt az alkotó színházművészetben. Szeretik, kedvelik a művészetet, ők a kis és nagyobb közösségek műkedvelői, amatőrjei. Nálunk, Magyarországon is évente ugyanannyi előadást tartanak ezek a csoportok, mint amennyit a hivatásos színházak művészei. Velük is tele van az egész világ. Sokszor éppen ők képviselik a megkövesedett, sablonos profikkal szemben a rugalmasságot, a merészebb lehetőségeket. Nem mintha mindig nagyszerűt produkálnának, bizony, sokszor alig lépnek túl az önkiélés, Önmutogatás igényén, sokszor az önteltségtől sem mentesek, de a XX. század színművészete sokat köszönhet nekik." - írja Székely György a "Színház ma" című antológia címadó fejezetében .[7]

Nemcsak századunk színművészete, de közönségük is sokat köszönhet az amatőröknek, hiszen: "Ők a reflektorok mesterséges fényében is elsősorban **önmagukat alakító** hús-vér emberek... Tisza-virág-életű színpadi létük egyetlen értelme: az **igazmondás.** Az amatőrök feladata ... : tükröt tartani maguknak és környezetük tagjainak. Játékuk lényege: a hétköznapok szorítása közben kiharcolt ünnep, a ... megújított közéleti gesztusok kinyilvánítása." - jellemzi az amatőr színjátszókat Török Gábor a "Dilettánsok ideje" című könyvében . [8]

Saját munkám alapján, valamint Vas megye és az ország műkedvelői tevékenységének ismeretében kijelenthetem, hogy az idézett két szerző megállapításai tények!

Az amatőrszínházat nem is szokás színháznak nevezni. Amatőr színjátszásról, nem pedig amatőr színházról beszélünk.

Nem színház azért, mert a színpadi produkció mögül hiányzik az "igazi" színházaknál tapasztalt magas létszám, hiányzik maga a színházépület, hiányzik a színházi előadások rendszere és még sok más tényező. Amatőrök esetében <u>színjátszó csoportról</u> beszélünk. Ritkábban esik szó társulatról, ha a színészeken -színjátszókon! - és a

rendezőn kívül mások is tartoznak az együtteshez. Ezek a csoportok viszont általában már önmagukat sem tartják amatőrnek. **Nem hivatásos**nak becézik magukat, s a színjátszási formációjukat **alternatív**nak hívják. Erről a jelenségről később részletesen szólok.

Alakulhat működvelő együttes azért is, mert az alapítónak rendezésre alkalmas - vagy csak rendezéshez kedvet érző - munkatársa van, s a működéshez némi pénzt is el tud különíteni. És még hosszan sorolhatnám a megalakulás feltételeit. Vezetője lehet a csoportnak bárki, aki elhatározta, hogy valamilyen célból színdarabokat hoz létre társaival, s a társak el is fogadják őt vezetőnek és a szakmai munka mindenható irányítójának. Később pedig mérvadó lehet a közönség véleménye is. Mindenesetre az esetleges (darab) bukás nem feltétlenül a vezető-rendező helyzetét ingatja meg elsődlegesen még akkor sem, ha azt ő idézte elő koncepciójával.

Az amatőr színjátszó csoportnak fenntartója van. Általában egy művelődési ház. Az intézmény a színkört valamilyen összeg erejéig szerepelteti költségvetésében. Legtöbbször a csoport vezetője tiszteletdíjat kap. Ezért meghatározott óraszámban "illik" dolgoznia.

Segítséget nyújthat a produkciók elkészítéséhez. A fenntartó kapcsolatai révén díszleteket, jelmezeket, propagandaanyagokat, kivitelezőket kereshet, kész eszközöket vehet bérbe. Reklámozhatja az előadásokat és szervezheti a tájolást is. Azzal is segíthet a társulatnak, hogy informálja a médiát.

Ha a fenntartó szerv az itt felsoroltakat elvégezné a csoport, illetve annak vezetője helyett, akkor meglehetősen könnyű helyzetben lehetne a színjátszásra szövetkezők gyülekezete. De a valóság szomorúbb. Egészen pontosan fogalmazva tapasztalataim szerint nincs így. Egy működvelő színjátszó együttesre, s annak vezetőjére hárulnak azok a feladatok is, amelyek papíron a fenntartó intézmény hatáskörébe tartoznak.

A műkedvelő színjátszót nem köti szerződés a "társulatához". Bármikor elmehet. A jobbik eset, ha figyelembe veszi közössége érdekeit.

Az amatőr színész általában alázatosabb a profinál. Nem rendelkezik olyan szaktudással, mint a hivatásos művész. Az amatőr lépésről-lépésre, szerepről-szerepre szerzi meg a legalapvetőbb tudnivalókat. Természetesen kialakulhat ún. profi gőg műkedvelők esetében is. Nem egyszer tapasztaltam nagyképűséget saját társaimnál is, olyanoknál, akiket én vezettem be a színjátszásba. Ez a mentalitás bosszantó és nevetséges egyszerre. Mindemellett árthat a csoport egységének is.

Az "amatőr színház" hátránya, hogy kevésbé adottak a személyi és tárgyi feltételek, mint az intézményesült szervezeteknél. Előnyük viszont, hogy mindig saját közegükben játszanak. A nézők tudják, hogy a színpadon "közülük" játszik valaki. Ezért a hibákat is könnyebben megbocsátják. Az enyémmel azonos tapasztalatai vártnak e kérdéskörben Török Gábornak, amint az a "Dilettánsok ideje" című - e sorok írásakor még kéziratban lévő - könyve (főként) második "történetéből" kiderül.[9]

A vidéki fellépések során már más a helyzet. A színjátszóknak épp úgy meg kell küzdeni a közönséggel -a közönség figyelméért, odaadásáért, szeretetéért - mint ahogyan a hivatásosoknak.

Rendkívül fontos, hogy a színjátszó csoport egyúttal jó közösség is legyen. Egymás segítése a jó produkciók létrejöttének is feltétele.
Vas megye színjátszóin sokat segítettek a nyolcvanas években a szakmai továbbképzések. Bár nem eleget, mert kevés alkalommal került rájuk sor. Az okok között szerepet játszott a pénz, de az illetékesek nemtörődömsége is. Több mint 10 év után, 1988-tól ugyancsak komoly segítséget jelentenek a **Sitkei Színkör** - 2001 óta, Soltis Lajos Színház – nyári, szakmai táborai. Az elsőt országosnak hirdettük meg, de nemzetközi lett, s az máig is.

Az **alternatív színházak** függetlenek az amatőröktől, de függetlenek a profi struktúrától is. Magyarországi felerősödésük a hetvenes évekre tehető. Azért alternatívok, mert tevékenységük kevésbé intézményesült, mint a hivatalos társulatoké. Szakmai tudásuk, elkötelezettségük viszont több mint az amatőröké. Ők sem a színházuktól kapott fizetésükből élnek meg. Többségük polgári foglalkozást űz, és a munka mellett vesz részt a "színházcsinálásban".

Az alternatív csoportok színészei sokszor elszegődnek profi színházakhoz. Nem egyszer az egész társulat profi lesz.

Vannak olyan együttesek, akik kitartanak eredeti céljaik mellett: a budapesti Térszínház már több mint 30 éves múltra tekinthet vissza, de máig megmaradt alternatívnak. Megelőlegezhetem ugyanezt a jövőt a saját színházamnak is. Működése 26 esztendejéből ugyan csak 8-9 évet vehetünk alternatívnak, de csekély a valószínűsége, hogy székhelyünk települése, Celldömölk, valaha is felvállalná a színházunk – vagy bármilyen más színház – fenntartását. Mindenesetre úgy látszik, hogy az alternatívok jelentős része törekedik a kényelmesebb hivatásos színházi formáció irányába. Ugyanakkor az is biztos, ha az alternatív együttes vezetője válik hivatásossá; a társulat előbb vagy utóbb megszűnik. Minden bizonnyal ez a fajta személyi függés az egyik nagyon fontos jellemzője az alternatív színházi működésnek, egyáltalán a színház létének.

Az alternatív színházak valószínűleg azért szaporodtak gomba módra éppen a hetvenes években, mert a színpadi szerzőknek és a színészeknek különvéleménye volt a korabeli társadalomról. Gondolataikat azonban nem mondhatták el nyíltan a hivatalos színházban. A nem hivatásosak kevésbé voltak szem előtt. Néhány társulatra azonban alaposan "odafigyeltek", s előadásaikat betiltották. E kétes dicsőségből alaposan kijutott az országból is kitiltott Halász Péteréknek. A Halász Péter tevékeny részvételével is működő **Squat Színház** New York-i székhellyel, majd egy évtizeden keresztül a világ

első számú színháza volt. Betiltották az Orfeo Stúdiót, és a veszprémi Arénát is. 1986-ban betiltották a zalaegerszegi Reflex Színpad kitűnő produkcióját a "Színészek és bolondok"-at. A Szovjetuniót még ebben az évben sem fricskázhatta meg Magyarországon egy alternatív színház. Még úgy sem, hogy az Amerikai Egyesült Államok „ugyanannyit" kapott az előadástól. De szűkebb pátriánkban is volt példa az elhallgattatásra: a szombathelyi Radnóti Színpad kálváriája 1973. március 3-án kezdődött az "Élők élén" című Petőfi-emlékműsor betiltásával.[10]

III. A SITKEI SZÍNKÖR

(A Soltis Lajos Színház 2001. február végéig Sitkei Színkör néven működött)

1. A start pillanata és az első esztendők (1980-1985)

Mottó:

"Egy lakatlan istálló volt a színház gyerekkoromban a kis faluban. Ott éltem át először, mily heves láz, ha kulisszák közt jelenés suhan.
Helybeli ügyetlen műkedvelőket s vándorszínész csoportot láttam ott, kedveltetőbbet és előkelőbbet azóta sem! a szívemig hatott.
Bár úgy tudnék én is komédiázni, hidegben hevülni, hőségben fázni, mint a buzgón játszó falusiak."
(Weöres Sándor: A holdbeli csónakos bevezetője)[11]

Szülőfalumban mintegy 760-an laknak. 1930-ban Kissitkén 726-an, Nagysitkén pedig 1036-an éltek[12] (1948-ban egyesült a két falu Sitke néven.) A nagyobb mértékű létszámcsökkenés a hatvanas-

hetvenes évekre tehető. Az új évezred elején „sokan" beköltöztek. A születések száma nem nőtt az elhalálozottaké nem csökkent azaz, a beköltözőknek köszönhető a jelenlegi létszám.[13]

A faluközösség erodálódása a körzetesítésekkel kezdődött el. Mindazok a problémák, amelyeket Varga A. Tamás és Vercseg Ilona ismertet **Település, közösség, fejlesztés** című könyvében a bakonyszentkirályi, és a többi településeken tapasztaltak alapján Sitkére ugyanúgy jellemzőek voltak a 80-as években.[14] (Sajnos a folytatás, talán éppen a közösségfejlesztés elmaradása miatt más.) Ugyanakkor Sitkére is jellemző volt az élni akarás, ha úgy tetszik a józan paraszti gondolkodás. E sorok írásakor természetesen a '70-es, '80-as évekre gondolok és nem a mára. Napjainkban csak nyomokban lelhető fel a Sitkei Színkör megalakulásakor még jellemző közösségi magatartás.

1980-ban szülőfalum ún. társközségi státusban „halódott". Egyetlen tagintézményben volt élet: a gércei székhelyközség művelődési háza alá tartozó kultúrházban. A sitkei kultúrházban a Ságvári Endréről elnevezett KISZ szervezet működött. A szervezet „igazi közösség volt". Minden megmozdulásával a falut szolgálta.

Ez a közösség fogadott be engemet -örömmel!- 1980 februárjában. Ez a közösség alapította a sitkei színjátszó-csoportot, melyre rövid idő után szinte észrevétlenül ráragadt a "Sitkei Színkör" név.

Az együttes **megalakulását 1980. február 25-től** számítjuk. A sitkei Ságvári Endre KISZ-alapszervezet úgy döntött, hogy az érdeklődők színdarabot tanuljanak, és az előadás(ok) bevételéből üres kasszájába csorduljon valami. Szempont volt az is, hogy segítsünk a falu évek óta pangó kulturális életén. Vezetőnek felkértük a faluban maradt két pedagógus egyikét. Nem vállalta. Több próbálkozás után e sorok írójának nyakába szakadt a csoportvezetés és a rendezés minden nyűge.

Az **első évben** szorgalmasan dolgoztunk a nyár végéig. Kapcsolatunk senkivel sem volt. Azt sem tudtuk, hogy a sitkei művelődési otthon a székhelyközség – Gérce - művelődési háza irányítása alá tartozik. A helyi tiszteletdíjas népművelő tudott rólunk, de kapcsolatunkra jellemző, hogy a **meghirdetett** bemutatónk előtt egy héttel közölte: azon a napon már "foglalt" a sitkei művelődési ház színpada. A három héttel későbbre kitűzött időpontra ismét rászervezett a népművelő. Nem tudom megítélni, hogy ez direkt volt-e vagy véletlen? Véleményem szerint inkább véletlen. Ennyire nem érdekelte az illetékeseket - ennyire nem vették észre a gércei központból! - hogy a faluban létrejött egy közösség, dolgozik, sőt, **másodszor** is kirakta színlapjait a falu hirdető helyeire.

Háromhetenként soha nem volt színházi előadás Sitkén. Mi legfeljebb több hónap elteltével következhettünk volna, ha közönséget is akarunk. (Valószínűleg tévedtünk, mert kezdettől fogva, a faluból való elköltözésünkig a művelődési ház leglátogatottabb rendezvényei a Sitkei Színkör előadásai voltak.) Néhány társam türelme már az első évben elfogyott. Jött az ősz. Nem fűtöttek nekünk. A hideg terem az egyik komoly oka lett munkánk felfüggesztésének. A másik pedig az, hogy korábban a színpadra költöztették az ifjúsági klubot. Az ősz beálltával a fiatalok "beszorultak" a házba, s így (1986 őszéig) állandósultak a torzsalkodások. A megye egyik legszínvonalasabban dolgozó KISZ- szervezetének az **MSZMP** nem adta át a házban lévő, teljesen kihasználatlan helyiségét. Pedig a pártnak nem volt **alapszervezete** a faluban. Íme egy adalék egy "eszetlen" korszak eszetlen irányítóinak jellemrajzához. A sárvári művelődési központ "OÁZIS" Ifjúsági Klubja fogadott be néhányunkat. Szilveszterkor már új tagokkal tartottuk meg az új darab bemutatóját. **Eugene Labiche: Leánykérés éjjel_kettőkor**[15] című bohózatát adtuk elő két sárvári fiúval - Csontös Lászlóval és Krázli Józseffel egy szilveszteri "buli" előzeteseként. Tavasszal - elsősorban a "féltékeny" klubvezető

miatt- a színjátszás helyzete tarthatatlanná vált, ezért visszaköltöztünk Sitkére. Távozásunknak az is oka volt, hogy az intézmény vezetője vagy valamelyik munkatársa - soha nem tisztáztuk kicsoda - nyilvánosság előtt – állítólag - azt a gúnyos megjegyzést tette, hogy a sárvári művelődési központban "nem kellenek kis-Latinovitsok".

Május másodikán végre bemutatkozhattunk a saját közönségünknek! Nem bonyodalommentesen. A premier előtt egy héttel Kiss Zoltánt, az **Ilyen a világ** című Labiche-darab főszereplőjét súlyos motorbaleset érte. Az azóta számtalanszor "visszasírt" kitűnő súgó, Gróf László ugrott be helyette sikerrel. Ezen az első sitkei bemutatón játszottuk még Labiche Leánykérés éjjel kettőkor [16] című darabját is a "sárvári" szereposztással. Ki hosszabb, ki rövidebb ideig, de valamennyi Sárváron csatlakozott társunk dolgozott Sitkén is. Sőt, közülük került ki a Sitkei Színkör első nagy színésze is, **Pintér Lajos** személyében. Akit számtalan szerepéért jutalmazott forró tapssal a sitkei közönség.

1984-ben már részt vettünk Vépen, a Vas megyei Falusi Színjátszók (II.) Találkozóján. A sikereken felbuzdulva – az addigiakhoz képest lényegesen több előadást tartottunk - egyre inkább az volt a célunk, hogy jó előadásainkat minél több embertársunknak mutassuk meg. Nem véletlen tehát, hogy nagyobb lélegzetvételű darab tanulásába kezdtünk. Ez, **Molière: A képzelt beteg** című vígjátéka volt. A bemutató, nagy közönségsikert hozott, de mi nem voltunk elégedettek.

Igazából, csak azért "tartottuk meg" a produkciót mert **1986. február 8-án** Sitkén rendeztek területi szemlét. Furcsa lett volna, ha éppen a házigazda együttes nem jelentkezik új darabbal.

Az 1986. esztendő azért is jelentős, mert az ifjúsági klub végre **leköltözött a színpadról!** Ha nem volt túl hideg, akkor nem is fáztunk a próbákon. (Próbateremként azért használhattuk a színpadot, mert korábban a színpadnyílást vastag harmonikafallal elválasztották a

nézőtértől.)

Nyáron megalakult a **gyermekcsoport.** A gyermekkorúak száma oly mértékben nőtt, hogy érdemes volt belőlük önálló csoportot alakítani.

Az év folyamán majdnem eljutottunk egy országos fesztiválra is. A **IV. Vas megyei Falusi Színjátszók Találkozójának** zsűrijé **A képzelt beteget** javasolta meghívásra az országos találkozó rendezőinek.[17] De ők elfelejtették elküldeni a meghívót, így Mosonmagyaróváron, a **Falusi Színjátszók Második Országos Találkozóján** csak a plakátokon szerepelhettünk. Több társam fejében megfordult, hogy talán megérkezett Sitkére a meghívó, csak hozzánk nem jutott el. A tiszteletdíjas népművelő már évekkel korábban a szomszéd városba költözött, csak az állását tartotta meg. Legfeljebb havonta egyszer jelent meg a házban.

Rangos esemény színhelye volt művelődési házunk **1986. október 25-én: az Amatőr Színjátszók Országos Tanácsa Falusi Bizottsága** nálunk tartotta kibővített munkaértekezletét.
Ugyanebben a hónapban a művelődési ház mégis átvette fenntartásunkat a KISZ-szervezettől.

A KISZ-től való "megválásunknak" egyetlen komoly oka volt. Nagyjából 1985-től generációváltás következett be a szervezetben. "Felhígult" a társaság. Az a réteg, amelyik a tagdíj befizetésével letudta minden kötelezettségét, irigyelte a színjátszóktól azt a pluszt, amit ők külön munka eredményeként magukénak érezhették. Az ebből fakadó viták, veszekedések egy idő után mindkét félnek nagyon terhesek lettek.

2. A színtársulattá válás és a differenciálódás évei (1986 -1991)

A Sitkei Színkör történetének első szakasza 1986-ban lezárult. A csoport fenntartását **átvette a művelődési ház.**

A fenntartás, működtetés módjában alapos változások következtek be, de ezekről majd a fejezet végén szólok. Előbb kronológiai rendben áttekintem az eseményeket.

A Sitkei Színkör önfejlődésének szerves következménye, hogy ki kellett mondani: a csoport már **nem "szabadidős" társaság,** hanem színpadi művek létrehozója és a közönség előtt rendszeresen fellépő színjátszó együttes.

1986-ban azért is új szakasz kezdődött a színkör életében, mert **több** tagozatúvá vált a társulat: nyáron megalakult a **gyermekcsoport**.

A Sitkei Színkörnek kezdettől fogva voltak 14 év alatti tagjai. A gyermekcsoport ugyan "csak" 1986 júniusában jött létre, mert az általános iskolás korúak nagy száma akkor tette szükségessé, hogy a gyermekekkel önállóan – de sajnos nem külön vezetővel! - foglalkozzunk.

Első bemutatkozásuk nagy közönségsikert hozott. Két darab szerepelt műsorukon: **Móra Ferenc: Királyok kenyere** valamint **Dorde Lebovic: Az ezredik éjszaka.** 1987 tavaszán a Gyermekszínjátszók Területi Találkozóján a **Móra-darab** előadásáért **ezüst** minősítést kaptunk.

Alapvető gondot jelentett, hogy a gyermekekkel való bánásmódot nekem is meg kellett tanulnom. Rájöttem, hogy a gyermekcsoporttal való foglalkozás **egész embert** kíván. Nagy türelmet és természetesen nagyon sok időt, figyelmet igényel. A vezetőnek elsőrangú **pedagógusnak** kell lennie! A csoporton belüli személyi változások és más problémák miatt is megállapíthatom, hogy sok hibát követtem el. Saját hibáimnak is betudható, hogy nem alakult ki egy, a "nagyok" szellemiségéhez hasonló **közösség.** Egy a kezdetihez képest- kisebb létszámú csoport mégis felnőtt a színkörön belül. 1990-ben ők jutottak el Gödöllőre az Országos Gyermekszínjátszó Fesztivál országos gálájára.

Fennállásunk óta a legtöbbször, huszonhatszor léptünk fel 1987-ben.

Ősszel megalakult a "hátrányos helyzetűek" csoportja is. Így a Sitkei Színkör **háromtagozatúvá** vált. Kezdetben **III. csoport**ként emlegettük őket. (Az I. számot az un. "nagycsoport" viselte, a II. szám a gyermekcsoportnak dukált.) Amikor 1986-ban elhagytuk a KISZ-szervezetet, várható volt az alapszervezeti élet visszaesése. A "mozgalmiság" hiányát éppen a legproblémásabb réteg sínylette meg. A peremhelyzetűek egyre többször jöttek be a próbákra - a gyermekcsoport próbáira is - és zavarták a munkát. Sokszor italosán, kötekedve juttatták kifejezésre, hogy velük senki sem foglalkozik. A legfiatalabb alig volt tizenhat éves, a legidősebb sem töltötte be a tizennyolcat. A "nagyok" közül ketten ennek a csoportnak is tagjai lettek. Egyikük baráti kapcsolata révén, és mert nekem is komoly segítséget adott az itteni munkámhoz, a másik fiú viszont itt érezte jobban magát. Ő is "hátrányos helyzetű" volt, de őt már évekkel korábban befogadtuk a "nagyok" közé, nehogy elkallódjon. Velük kiegészülve a III. együttes **hét fő**ből állt.

Akkoriban került ismét a kezembe: **Örkény István: Borék** [18] című színdarabja. Abban öt nagyszerűen megírt férfiszerep van. Éppen ez kellett nekünk! Általában pénteken esténként dolgoztunk. Sokszor éjfélig, néha még tovább. Némelyikük alig tudott olvasni. Egy darabig felrakták a cipős lábukat a székekre, szétköpdösték a csikkeket. De próbaidő alatt nem hiányolták a kocsmát! Kapcsolatteremtő -, önismereti-és más szituációs játékokkal foglalkoztunk órákon át. Beszélni "tanultunk". Ha a vidéki munkahelyem miatt késtem a próbáról, a lakásomon kerestek. **Szakmai előrelépés** igazából csak a két "nagyokhoz" is tartozó személy esetében történt. De nem ez volt a lényeg. Mintegy fél év után választanom kellett. Időm és energiáim szűkös volta miatt élesen merült fel a kérdés. Mit válasszak?

A két régebbi csoportom mellett döntöttem. Természetesen a

színház-szakmai szempontok miatt. Beilleszkedésüket segítettem ugyan a két másik együttesbe, de "fogadtatásuk" és az ő hozzáállásuk miatt nem sikerült gyökeret verniük. Később a társaságból egy fő felfüggesztett börtönbüntetést kapott, hárman pedig hosszabb-rövidebb ideig "ültek". A bűncselekményt is közösen követték el. Valószínűleg nem szerénytelenség: ha Sitkén főállású népművelő vagyok, sorsuk másként alakult volna. Viszont ott és akkor **színjátszásról** volt szó. Éppen ebben az időszakban döntöttem el, hogy **a színház több, mint egyszerű szabadidő-eltöltés.**

Szólnom kell arról is, hogy közben **10 éves lett a Sitkei Színkör!** 1990. március 9-én csendben - a 8 ifi és 11 régi színjátszó - megünnepeltük az évfordulót. A régiek vállalták, hogy fellépnek néhány alkalmi rendezvényen. Elsősorban azért, hogy ne feledje el őket a közönség.

Decemberben hozzáfogtunk a múlt évben betanult, Sitkén nagyjából az 1950-es évek végéig gyakorolt pásztorozó játék felújításához. Ebben az évben is sikeresen szerepeltek a gyerekek a sitkei családoknál, sőt felléptek, több kórházban, és idősek otthonában is.

1992 őszén a sitkei citerazenekarral közösen az erdélyi Hunyad megyében töltöttünk négy napot. Ez volt a színház első turnéja. Három alkalommal léptünk fel nagy sikerrel.[19]

A színkör működési gondjairól is illik szólnom. A művelődési ház 1986-ban átvette a csoport fenntartását. Attól kezdve szerény tiszteletdíjat kaptam a színjátszó kör vezetéséért. (1994. május 3-tól főállású - napi 6 órában foglalkoztatott - népművelője lettem a sitkei művelődési háznak. Ez az állapot 2001 decemberéig tartott.)

Mindenféle anyagi természetű ügyeinket a székhelyközségben lévő GAMESZ-szel intéztük. A bürokratikus eljárások miatt természetesen sok problémánk akadt.

A tanács nem szólt bele a műsorpolitikába. Eddigi működésünk

ideje alatt az 1989-ben megválasztott Hazafias Népfront elnökön kívül senki sem kérte számon tőlünk, hogy miért nem szervezünk műsorokat állami ünnepeinken. Az is igaz, hogy betiltásra "érdemes" darabunk szerintem soha nem is volt.

A tanácsi fenntartás véget vetett a rendszeres kirándulásoknak, színház-látogatásoknak, és mindennek, ami távolabb állt a színjátszástól, de amihez a KISZ-es korszakban alaposan hozzászoktunk. Amíg az előző fenntartónál a magunk által megkeresett pénzt gyakorlatilag bármire költhettük, addig a tanács a bevétel növelésében sem tett érdekeltté bennünket, hiszen a jegybevétel is befolyt a "nagy" költségvetésbe. Többé nem láttuk a pénzt! Igaz is, hogy nézne ki, hogy a művelődési ház csoportja kirándulni jár közpénzen?!

A tanácsi fenntartás idején - pályázatok révén - hatvanezer forinthoz jutottunk. Ezen színpadi függönyöket, tükröket, szekrényeket, létrát, magnetofont vásároltunk. Futotta a színpadi világítás korszerűsítésére is.[20] Rendkívül jellemző sajnos azóta is egyes központi költségvetési szervek – minisztériumok - iszonyú bürokráciájára, hogy bár általában év elején elnyertük a pályázati pénzeket, utalásukra csak az év második felében került sor, s az utolsó hónapokban már az elköltés is gond, holott örülni kellene a pénznek...

(Az elmúlt, 2005-ös esztendő talán csak kivételes – a fent említettnél is rosszabb – eset volt, amikor a tárgyévben elnyert pályázati támogatásokat még napjainkban, 2006. februárjában sem fizették ki.)

3. Módszerváltás - produkciócentrikusság (1992 - 1996)

A színkör fejlődéstörténetének **második szakasza** "nagyjából" 1992 őszéig tartott.

Akkor merült fel, hogy „vegyünk elő" annyi feledésbe merült

darabot, amennyiből kitelik egy **bérletsorozat.** S ha már az átlagosnál nagyobb bevétel is várható, a pénzt fektessük be egy **alapítvány**ba. Mivel éppen akkoriban zajlott a helyi általános iskolások mesemondóversenye, a majdani alapítványt el is neveztem "Szép magyar nyelvünkért" alapítványnak.[21.]

Először megkerestem a régi társakat, s közben **pályázatok**at írtam. A visszajelzések alapján kiválasztottam a darabokat. **Műsortervet**, **próbarend**et készítettem, majd megbeszélésre hívtam a **színjátszók**at és a **technikusok**at. Mindössze két szerepet kellett „új" színjátszóra osztanom!

Megkezdte működését az **"újfajta" színházi formáció,** amely egyelőre csák nekem és a technikusoknak adott munkát. Bérletet szerkesztettünk, plakátokat terveztünk, újságcikk és rádióriport születésénél bábáskodtunk, díszleteket, jelmezeket terveztünk, **szövegkönyveket** gépeltünk, sokszorosítottunk... A műsortervet úgy állítottam össze, hogy mindenre maradjon időm ...

Az **első színházi est** két darabja viszonylag friss volt repertoá-runkban, a második estre pedig vendégcsoportot hívtunk. A bérletsorozat első két hónapjában maradt időnk a további tervbe vett produkciók felújítására.

Természetesen a pályázatokon túl is kellett támogatókat keresnem. Új, szokatlan helyzet elé kerültem, bár tudtam azt, amit **Kerényi Imre** a Madách Színház korábbi igazgatója mondott valahol, én pedig lejegyeztem erősítendő a magam kéregetésének természetes voltát: "A színészek, a színházcsinálók fontos feladata, a foglalkozás szükségszerű velejárója a folyamatos kéregetés, nincs ebben semmi szégyen. Elődeink is megtették, megtesszük mi is." [22]

Általában maximum két hétvége - péntek estétől vasárnap délutánig - jutott egy-egy előadás próbájára. Természetesen **mindenki** teljes szövegtudással érkezett, készen várta jelmeze, és nagyjából bedíszletezett színpadon gyakorolhatott a röviden

megismételt elemzés után. Ekkor fedeztem fel egy nagyon lényeges, általam eddig tudatosan mégsem jegyzett dolgot, az **idő múlását.** A valamikori, "kelekótya", fegyelmezetlen színjátszóim többségét családapaként vagy családanyaként **pontosság, komolyság, megbízhatóság** jellemezte, anélkül, hogy elveszítették volna játékos kedvüket, humorukat, a színkör hatására megerősödő közösségi magatartásukat. Sajnos, hosszabb távon a kapcsolatok mégsem működtek.

Az "új szakasz" néhányunk számára **6-7 hónapig tartó** nagyon intenzív munkával kezdődött. Az eredmények viszont önmagukért beszéltek. Tervünk sikerült, az alapítvány létrehozásához kellő bevétel összejött.

A Sitkei Színkör első komolyabb vállalkozása volt a bérleti sorozat.

A színkörön kívül előadást tartó csoportok, akik tiszteletdíj nélkül léptek fel: a szombathelyi **Ferrum Színpad,** a sorkikápolnai **Keszőce Színpad,** a **Vasvári Játékszín** és a vasvári **Vitamin Színpad** voltak.

Mi **változott** meg alapvetően az ebben időszakban?

A **színészeknek** nagyobb lett a **kötöttsége** és a **felelőssége.** Összességében rövidebb idő jutott a munkára, tehát otthon többet kellett foglalkozni a szereppel, a darabbal. Ugyanakkor mentesültek a mellékes teendőktől, mert nem kell foglalkozniuk a díszletekkel, kellékekkel, jelmezekkel, világítással- Tehát inkább **színésznek érezhették** magukat. Némelyik társam valóban nagyobb felelősséggel végezte színészi munkáját, másoknál **profi allűrök** jelentkeztek.

Látható tehát, hogy akarva-akaratlan mi is a **profizmus felé** mozdultunk el. A színészek "csak" szerepükkel foglalkozhattak, mert kisegítő személyzet veszi körül őket. A **profi** színészek **napi négy órát** próbálnak **1-2 hónapon** át, a **sitkei amatőrök** a próbaidőszakban **napi 10-12 órát** töltöttek a színpadon – hétvégenként, ugyancsak 6-8

hétig.

A hivatásosok előre leszervezett előadási napokon játszanak. A sitkeiek ezen „harmadik időszaktól" úgyszintén. Én szinte minden esetben kísértem az együttest, azaz minden előadást láttam. Ellentétben a profi rendezővel. A mi nézőink tehát csaknem azonos színvonalú előadásokat láthattak.

„Meggyőződésem, hogy a mi munkánk színesebb, változatosabb, mint a nagyszínházaké. A hívatásos művészek nem állhatnak le hónapokig, nem próbálkoznak különböző módszerekkel. "Jól menő" darabot nem vesznek le a műsorról egy-két szereplő kiesése miatt. A kőszínház megszokott életrendjét nem zavarják meg a színészek családtagjai. A szerződtetett színész kénye-kedve szerint nem távozhat, mert ellenkező esetben szankciókat alkalmaznak vele szemben. Nem kell a rendezőnek "mindennel" foglalkoznia, nem fáj oly sok minden miatt a feje, hisz a hivatásosoknál ő csak egy csavar - bár nagyon fontos csavar - a gépezetben." [23]

E sorokat önmagamtól idéztem. 1995-ben vetettem rendkívül hézagosan vezetett naplóm „papírjára". Az eltelt több mint 10 esztendő hosszú idő ugyan de valószínűnek tartom, hogy már akkor is pikírtnek szántam e – naplómban semmihez nem kapcsolódó – pár sort. A mai véleményem – e kénytelen-kelletlen intézményesült állapotunkban - az, hogy ezt a „színességet" egyre inkább felcserélném a kőszínházak vezetőinek „szürke" helyzetével. Ugyanis nincs köztes állapot. Vagy amatőrnek kell maradni és kedvtelésből játszani vagy intézményesülni kell (és megpróbálni megőrizni a játék igazságába vetett hitet). Az amatőrségnek ellentmond, hogy műkedvelő mentalitással nem lehet komolyabb színvonalat elérni. A színház-csinálás felső határa viszont a csillagos ég minden valamirevaló színházi embernek. A (kényszerű) intézményesülés ellen szól legelébb a teljesen bizonytalan pénzügyi háttér. Hiszen még a **biztos alapokon** álló kőszínházaknál is rendre előfordul, hogy késnek a bérek kifizetésével (is). A Soltis Színházban

több hónapig tartó időszakok vannak – évenként! – amikor a folyamatos tevékenység anyagi ellentételezésének a lehetősége sem látszik.

Középút nincs! Ha eljutunk egy szintre, máris előretekintünk, azaz a tegnap még csak vágyott, mára elért állapot a holnapra tervezetthez kevés. Azt gondolom ez az élet rendje.

IV. AZ ALTERNATÍV SZÍNHÁZZÁ VÁLÁS IDŐSZAKA 1997-2000-IG, VALAMINT A SOLTIS LAJOS SZÍNHÁZ MŰKÖDÉSE NAPJAINKIG

1991-1997-ig mindössze két fesztiválon vettünk részt. Sok nem is volt, de azokon sem láttuk értelmét megjelenni. Oly sok mindenről, és oly sokféleképpen volt szó akkoriban, hogy az elől a-(szinte) demagógia- szint elől inkább visszahúzódtunk. Egyértelműbben szólva, kellemetlen volt bizonyos, a szakmában korábban lényeges személyeket „másnak" látni.

Ezen anomáliára választ ad Vitányi Iván, A magyar kultúra az ezredfordulón című tanulmányának, A kultúra helyzete a rendszerváltás után fejezetéből vett idézet:

„... a rendszerváltás, mint az egész életet meghatározó történelmi esemény, nem kedvez a kultúrának. Olyan folyamatot jelent, amelyben minden mozgásba jön: a gazdaság, a politikai hatalom, a társadalom, és ez természetesen következményekkel jár az emberek mindennapi életére. Súlyosabb következményekkel, mint az azelőtti időszakokban. Magától értetődik tehát, hogy az emberek ilyenkor elsősorban azokra a folyamatokra figyelnek, amelyek közvetlenül befolyásolják életüket, gyakran még egzisztenciálisan is. A kultúra szükségképpen háttérbe szorul. De azután a "minden csoda három napig tart" elve érvényesül. Egy idő múlva a változásokat megszokják és helyreállnak a régi viszonyok, többnyire azonban bizonyos – olykor kicsiny, de

mindenesetre szignifikáns – változásokkal. Ez történt nálunk is. Éveknek kellett eltelnie, amíg az átalakulás kemény része (például a privatizáció és következményei) lezajlottak. Most már ahhoz a perchez közeledünk, amikor a végére érkezünk a csodának és ismét nagyobb figyelem fordul a kultúra felé. Meglehet, most vagyunk abban a korszakban, amikor ez lassan be kezd következni..." [24]

Hogy visszautaljak az 1998-ban papírra vetett idézet utolsó két mondatára:

Bizony, egyre nagyobb a figyelem a kultúra felé. A NKÖM és „al- és fő"- hivatalai (vagy csak meghosszabbított csápjai) ma már úgy fordulnak a kultúra felé, hogy meg is fojtják azt. Mert sokan vannak, és mindenki igazolni akarja a maga pótolhatatlan szerepét.

Jellemző, a minisztérium számára evidens, hogy anyagilag nem támogatja a világfesztiválra meghívott, Magyarországot képviselő színtársulatot, ugyanakkor bármilyen összegű támogatáshoz olyan procedúra árán lehet hozzájutni, hogy egy, a miénkhez hasonló civil szervezet – egyesület – vagy külön alkalmazottat foglalkoztat vagy külsősöknek adja ki a feladatot. Mindkettő óriási összegéket emésztene fel az amúgy is sokszor vészhelyzetben lévő szervezeteknél. Az esztelen bürokrácia ugyanakkor nem szolgál mást, mint a számtalan, amúgy teljesen felesleges főhivatal létének igazolását.

Természetesen szólnom kellene a kultúra támogatásának más formáiról is. Miniszteriális emberek tartják idejétmúltnak a velük való levelezgetéseimet, hiszen nekik „más a feladatuk". Ezért szólni kellene a kultúrát támogató gazdasági szféráról is. Rövid lenne a felsorolás, ha a legnagyobbakat, mint kultúratámogatókat felsorolnám. Aztán meg is állhatnék itt.

Minden bizonnyal túl sokáig tart még az a helyzet, hogy az állam már erősen csökkentett mértékben támogatja a kultúrát, ráadásul alapítványokon keresztül is úgy, hogy a pénz fele ezen alapítványok

működtetésére fordítódik – a gazdasági és/vagy a magánszféra alsóbb – **és lényegesebb!** – rétegei viszont nem érzik kötelességüknek a kultúra támogatását.

Ám térjünk vissza a dolgok fősodrához.

Már 1996-ban éreztük, hogy a színkör jó színvonalú előadásai, valamint a magas előadás – és nézőszám szétfeszítik az önként vállalt, egyfajta „szakmai bezártság" kereteit. Természetesen mindig hívtunk szakembereket premierjeinkre, ugyanakkor fesztivál- meghívást nem fogadtunk el egészen 1997-ig.

Ez évben, június végén zajlott egy műhelyfesztivál Bagon, ahova elvittünk két rövid commedia dell' arte stílusú jelenetet.

Minden bizonnyal ennek a hétvégének köszönhető, hogy a pár hónap múlva már az addig, szinte csak Vas megyében ismert Sitkei Színkör országos hírűvé vált. A szakmánkban máig „nagy egymásra találás"-nak emlegetik **Soltis Lajos színész-rendező-** és kiváló színészpedagógusnak a Sitkei Színkörrel való találkozását.

A bagi műhelyfesztiválon ő volt társaim mentora. (Itt jegyzem meg, hogy az élet akkorra annyira felgyorsult körülöttünk, ugyanakkor a létszám és a repertoár lehetővé tette, hogy amíg mi, néhányan előadásokat tartottunk Vas megyében, a többiek Bagon képezhették magukat.)

Soltis Lajos szigorú mentor volt. Társaim pár nap után mégis határtalan szeretettel voltak Lajos iránt, akit meghívtak a nyári bemutatónkra is.

Soltis Lajost, mint újvidéki színiakadémiai tanárt ismertem meg 1992-ben egy zsámbéki fesztiválon. 1997-ig nem volt közös az utunk. Ezt később, mindketten nagyon bántuk. Mind az ő magyarországi kacskaringói, mind pedig a Sitkei Színkör hosszú évekig való helybenjárása megelőzhető lett volna.

Soltis Lajos a vajdasági – bácskai – Kavillóban született. Bácstopolyán érettségizett. Színművész diplomáját a budapesti

Színház és Filmművészeti Főiskolán kapta kézhez 1972-ben. (Ezért volt különösen bántó a számára, hogy később a magyar állampolgári vizsgát a 8. osztályos magyar történelemkönyvből is le kellett tennie.)

Igazi népművelő színész volt. De rádióriporterként, műsorok vetetőjeként is dolgozott. Ahogyan rendezett filmet és tv-filmet és műsorai voltak a televízióban is. A színháznál játszott és rendezett. Harag Györggyel például három darabban is együtt dolgozott. [25] Egyik kollégájával létrehozta a vajdasági Tanyaszínházat, amelynek aztán másfél évtizeden át a vezetője volt.[26] A színház máig működik. (Már Soltis Lehel, Lajos színiakadémista fia is játszik a nyári társulatban.)

A 90-es évek első felében - két gyermekével együtt – áttelepült Magyarországra. Pár év múlva megnősült. Egy ugyancsak áttelepült színésznőt, Rövid Eleonórát vette feleségül, (akivel otthon csak munkakapcsolata volt.) Két közös gyermekük közül a kislány tizenegy, a kisfiú nyolc éves, jelen idő szerint.

A bagi találkozó idején Lajos és felesége a veszprémi Petőfi Színház tagjai voltak. Felesége máig Veszprémben működik – de nálunk is játszik -, Lajos is e társulat tagja volt korai haláláig.

Lajos természetesen eljött a nyári premierünkre, ahol megismerte a társulat többi tagját is. Megkérdezte nem lenne-e kedvünk a vezetésével színpadra állítani **Gárdonyi Géza, A bor** című anti-népszínművét. Nyílván Gárdonyi sem gondolta, hogy egyszer eljön az idő, amikor az ő színdarabjából egy, az ő elképzeléseihez hasonló – azaz, a népszínmű stílusától elütő – előadás jön létre. Pedig – ha másból nem – a feltűnően sok és hosszú, ún. szerzői instrukciókból az írói szándék egészen világos.

A darab színrevitele során rengeteget tanultunk. Lajos kiváló színészpedagógus volt és nagyon jó – bár sokszor hirtelen haragú – ember. Az én nagy **rutinnal** rendelkező színészeimből olyan képességeket varázsolt elő, hogy ámultunk folyamatosan.

Az alábbiakat Ruszt Józseftől idézem:

„Nemcsák Károly általában beleesik a Ljutov-féle gügyögésbe, viszi őt a szemüvege meg a sapkája. Ez magyar színészbetegség. És szakmánk védelmében hadd mondjam el, hogy nem találják meg a feladatot „egy" mondatban, a szerep-egészet játsszák A nagy mócsingokhoz lenne csak étvágyuk és kedvük. Tehát tulajdonképpen deduktív a módszer, holott a színészi munkának induktívnak kellene lennie. A főiskolán nem lehet ezt nekik megtanítani, mert akkor még fiatalok, a szakmában pedig nemigen tudják megtanulni, mert ezt nagyon kevesen tudják, vagy akik tudják, nem játszanak becsülettel. Ez a patthelyzet." [27]

Ruszt József – meggyőződésem – a „szakma védelmében" mondta azt is, hogy a főiskolán a hallgatók fiatalsága akadályozhat bizonyos befogadást. Nem feladatom a hazai felsőfokú színészképzés bírálata, de már maga a felvételi első rostavizsgája nonszensz. Valami olyat kérnek a jelölttől, amit majdnem a főiskolán kell megtanulni. Volt kollégánk, Herczeg Tamás jelenleg az Egyetem harmadéves hallgatója, osztályfőnökeitől – **Novák Eszter** és **Ascher Tamás** – minden féléves vizsgaelőadás értékelésekor általában egy mondatot kap: „Herczeg, téged az Isten is színpadra teremtett!" Ugyanakkor felvételi „eredményei" alapján nem nyert volna felvételt. Ascher Tamás azért vette fel, mert látta több szerepben a Sitkei Színkör darabjaiban.

Természetes dolog, ha nem tanítanak meg valakit valamire, akkor az illető magától rájön, vagy ellesi a tudást – már ha annak a birtokába akar kerülni. Ha a főiskolán ezt nem tehette meg, megteheti a színházánál. Ha lesz kitől. Mert akik tudják – idősebb színészek, rendezők – átadhatják a tudást. Ha akarják.

Nos a profi színházak némelyikében él olyan közösségi szellem, urambocsá' a józan paraszti ész birtoklásának azon szintjén álnak színészek, rendezők és egyéb művészemberek, amely szinten tudható, hogy ha tudásomat, képességemet közrebocsátom, azzal gazdagodik a színház! Jobb előadások készülnek, jobb lesz a kritika,

több lesz a néző stb.

Máris itt vagyunk ennél a - sokak szerint – amatőr szellemiségnél. E szellemiség amatőr szintjét megcáfolni látszik például a budapesti Katona József Színház évek óta magas szakmai színvonala. A Katonában számosan vannak, akik a néhány, szellemiséget meghatározó személyt követik.

Visszatérve a Sitkei Színkörhöz. Tehát nálunk volt valaki, - Soltis Lajos – aki átadta a tudást és voltak – számosan! – akik át tudták venni a tudást. Fiatalok, sőt egészen fiatalok is!(Ruszt tanár úr alighanem az akkor a főiskolán tanító kollégáit védte a nem mindenre befogadóképes fiatalság fölemlegetésével.)

Sitkén volt közösségi szellem és volt becsvágy is. Tény, hogy mi, nagyon sokat dolgozunk a sikerért. Természetesen alapelv lett, hogy „a színház elsősorban nevel, s csak utána szórakoztat".

Visszatérve A borra. A darabban a diák- és gyerekcsoport tagjai is szerepet kaptak. A próbaidőszak számukra is ért annyit, mint egy ugyanolyan időtartamú képzés.

Nagyon érdekes, hogy az előadás megfogta azt a falusi közönséget is, amelynek tagjai úgy gondolták, hogy egy igazi **népszínműre** ülnek be.

A korábbiakhoz képest nagyon sokat dolgoztunk. Akár két napot is, egy-egy rövid jeleneten. Ráadásul részben a korábbi rendszert is elvetve, hiszen Lajos színházi elfoglaltságaihoz kellett igazodnunk. Volt úgy, hogy éjszaka próbáltunk, de az például általános volt, hogy a dolgozók abban az évben A borra áldozták a szabadságukat.

Mintegy négy hónap után bemutattuk Adácson, a **Falusi Színjátszók Országos Fesztiválján**. E fesztiválon nem osztanak díjat – tudtommal azóta sem – de a szakemberek el voltak ragadtatva. Ami még nagyobb szó, az inkább kabarétréfákhoz, népszínművekhez, operettekhez szokott állandó (és mindig nagyszámú) közönség is hosszú percekig tapsolt.

A bort meghívták Kazincbarcikára, '98 nyarán, a magyarországi amatőrök kétévenként megrendezésre kerülő nemzeti és nemzetközi fesztiváljára.[28] A zsűriben akkor **Ascher Tamás**, **Fodor Tamás,** és **Nánay István** foglaltak helyet. A szakmai beszélgetésen egy külföldről, hazatelepült úr azzal nyitott, hogy ő bizony elaludt az előadáson. Általános volt a felhördülés, amelyet Fodor Tamás azzal csendesített le: "Sajnálhatja, uram, mert mi ébren egy csodálatosan szép álmot láthattunk" Előadásunk különdíjban részesült.

1998. január elsejétől már **Synge A szentek kútja** című drámáján dolgoztunk

A szentek kútja rövid színpadi élete alatt elnyert minden magyarországi díjat. Ennél jobb előadása azóta sem született színházunknak. A női főszereplő terhessége miatt hamar le kellett vennünk a műsorról. **Ó. Kovács Tímeához** fogható színésznőt pedig nem találtunk a szerepre.

A bor – maradjunk Fodor Tamás hasonlatával – álom volt. A szentek kútja **varázslat**. A játéktér, a padozatot is takaró ponyvasátor. A világítás: dunsztos üvegekben égő hatalmas gyertyák. Az egyszemélyes zenekar **Bucsin Tamás,** egy citerán kívül, különböző szintig vízzel töltött, különféle nagyságú üvegpoharak szélén biztosította ha kellett, a dalok kíséródallamát vagy egyszerűen a csodálatos harmóniát. Effektként működött még egy üllő és egy kalapács, de ez már a Timmy kovácsot alakító – amúgy kitűnő zenész – **Herczeg Tamás** keze alatt. Negyven néző befogadására volt alkalmas a tér. A darab utolsó előadásán az Országos Diákszínjátszó Fesztivál gáláján kiderült, hogy a sátor egyik oldalának megnyitásával, jóval nagyobb térben – mintegy 160 néző jelenlétében – is működött a varázslat.

Ez az előadásunk azonban már nem hozott egyértelmű közönségsikert Sitkén. A „szakmai" alapokon való kikezdésünket innen számíthatjuk.

A szentek kútját követően 1999-ben Lajos „megrendezte" a **Jónás könyvét**. Egy betű erejéig sem nyúlt a szöveghez. Kitűnő kollégánk, **Kurucz László**, mint horgász, játszotta szerepét. Herczeg Tamás hangeffektekkel a zenei aláfestést biztosította, míg **Bősze Attila** a helyszínek elnevezéseit váltogatta egy kirakó táblán. Multimédiás eszközök is működtek az előadás során. Az operatőr által videokamerával folyamatosan, de nem egy helyzetből rögzített felvétel egy képernyőre vetítve tette láthatóvá – emelte ki - az operatőr által fontosnak tartott képeket.

Ez az előadásunk már szakmai körökben sem nyerte el mindenki tetszését. A nézői reakciók is változatosak voltak. Sitkén, természetesen tovább nőtt az értetlenkedők száma. Kollégáim viszont fogékonyak voltak minden újra. Nyilván a szakma szeretetének ilyen megnyilvánulásai hozzájárultak ahhoz, hogy - **művészeti vezetőnk –** hiszen hozzánk csatlakozásakor hamarosan felkértük Lajost az addig soha nem volt pozíció betöltésére – azt mondta, hogy neki a profi „daráló" mellett legalább annyira szüksége van ránk, mint nekünk őrá.

1999 őszén **Katona Imrével** kezdtünk el dolgozni. Katona Imre a legendás **Universitas** utolsó vezetője volt, öt éven keresztül **Ruszt József** közvetlen munkatársa. Később, saját társulatával a **Gropius-**szal számtalan nemzetközi sikert ért el. Ő lett a Rock Színház főrendezője is. Ezt követően 6 évig Olaszországban élt, ahol együtt dolgozott például a világhírű **ferrarai Teatro Nucleo** – val is.

Magyarországon dolgozott profi színházaknál is, dramaturgként és rendezőként – Szolnokon, Győrben, és Pécsett.

A 90-es évek első felében települt vissza Magyarországra. Azt gondolta, ott folytatja, ahol abbahagyta „disszidálása" előtt. Akadt munkája ugyan, például az akkori Nemzeti Színházban, de később visszavonult. Tanítást, és zsűrizést vállalt. Velünk egy fesztiválon találkozott, ebből alakult ki a máig tartó munkakapcsolat.

1999-ben, a középkori erdélyi iskoladrámák és székely népi játékok alapján, általa írt **Misztérium a Szent Születésről** című darabján kezdtünk el dolgozni. A produkció: „népi opera."

A Misztériummal '99 nyarától foglalkoztunk. A tréningek során különféle járás-típusokat gyakoroltunk, illetve fedeztünk fel. Ezekből lett a koreográfia. Már ekkor tudtuk, hogy egy 4X10 m-es teret kell bejátszani, olykor 2-3 személynek is.

A gyönyörű, karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó, több mint 30 dal betanulására is sok időt fordítottunk.

2000. április 2-án tartottuk a bemutatót Sitkén. Látványában is izgalmas volt a produkció. A már említett tér hosszú-oldalán ült a közönség. Sitkén ez maximum 70 fő lehetett. A fekete balettszőnyeget 12 darab petróleumlámpa világította meg, a játéktér-széleken arányosan elhelyezve. A sitkeihez hasonló kis térben a világításnak ez a módja nem okozott gondot. Problémát jelentett azonban a jóval nagyobb zárt tér. (Szabadtéren este sem zárható ki a természetes fény és például utcai világítás, ami távolról is segítette a láthatóságot.) Zárt téri nagyobb nézőteret voltunk kéhytelenek elfogadni a **kazincbarcikai fesztiválon.** A harmadik (emelkedő) sortól azonban már egyre kevesebb látszott az előadásból. Így adódott, hogy a zsűri tagjai nem elemezték előadásunkat, mondván, hogy abból semmit sem láttak – a negyedik sorban. (A számukra, a második sorban kijelölt ülőhelyüket nem találták meg.) Ugyanakkor **Hugh Lovegrove** úr az Amatőr Színházak Világszövétségének elnöke úgy nyilatkozott a médiának, hogy 2000-ben, Kazincbarcikán egyedül a mi Misztérium a Szent Születésről című előadásunk volt rá revelatív hatással. Ő az első sorban ült.

Nem szerepelt sikerrel a Misztérium a kazincbarcikai fesztivált pár hónappal megelőző **Alternatív Színházi Szemlén**[29] sem. Az ítészek szerint túlságosan **magyar!** volt. Két ismert – köreinkben legalábbis – színházi személyiség káromkodva hagyta el a nézőteret a

Szkéné Színházban. Egy hölgy – tán kritikus, bár azóta sem hallottam a nevét (azt hiszem, eszembe jutna, ha újra olvasnám) - azt írta valahol, hogy nem érti, mit mondhat Jézus születése a második évezred végén a közönségnek, de a játszóknak is.

Egy olyan színháznak, mint a miénk, amelyik a „napi" politikától távoltartja magát, mert van **annyira színház,** hogy általános érvényű értéket „politizáljon" játékával, nyílván nincs mit kezdenie az ilyesmivel. Legokosabb, amit tehet, hogy elfogadja Katona Imre rendező megjegyzését: „Színház esetében majdnem mindegy, hogy mit írnak, a fő, hogy írjanak."

2001-ben a Misztérium lett a „Kultúrával a Nyugat Kapujában" főcímű felmenő rendszerű országos fesztivál színjátszó szakági versenyének fődíj nyertese. Ún. jobboldali kormányzat idején. Az alternatív szemlén viszont ún. liberálisok bírálták. Vagy hogyan is van ez? Akkor, 10-11 éve az ún. rendszerváltás után voltak, lehettek ilyen szempontok? Nyilván, hiszen ma is vannak. Mára, tán már nem ekkora erővel.

De 2002-ig a **Magyar Elektránkról** azt tartották úgynevezett nemzetiek, hogy az előadás gyalázza nemzeti jelképeinket. Magukat balliberálisnak valló zsűrorok pedig a kezdeti elmélyedést követően megállapították, hogy blöff az egyébként 2001-ben készült előadás, hiszen „nem viszi végig a magyarkodás végkifejletét és annak hatását". Persze, mert nem arról szólt. Szomorú, hogy a legnevesebb színházi szakemberek sem képesek kikeveredni a napi politikából. Szomorú, hiszen egy hozzánk hasonló, kevésbé a világ szeme előtt lévő színház hihetetlen értékei vesznek el így – hang nélkül.

Vissza kell térnem a 2000. esztendőhöz. Mielőtt Soltis Lajos utolsó sitkei rendezéséről szólnék, el kell mondanom, hogy művészeti vezetői tevékenysége hatással volt az akkor éppen 3 tagozatú színház szakmai működésének egészére.

Meseelőadásainkba is belenézett, beleszólt, a rendezővel megbeszélve a problémát, beleigazított. Így jött létre 1998 tavaszán a **Csalóka Péter** című „(nem) mesejáték" műfaji megjelölést (a színlapon) viselő előadásunk, amelyet máig műsoron tartunk (számos felújítást követően). 2006. februárjában **Varázspálca díjat** kapott az előadás – ez a fődíj, az **Ezerlátó Országos Mesefesztiválon**. Többrétegű mondanivalója már annyira ismert, hogy az önkormányzati választások közeledtével (például falunapra) kifejezetten **nem kérik**. (Holott olyan rétege is van a mondanivalónak, hogy a ma még szegény, ügyes és okos Csalóka Péterből is lehet korrupt, /öreg/ és buta bíró.)

A diáktagozatot abban az időben **Kinszki Judit** (országos hírű) drámatanár vezette. A budapesti Vörösmarty Gimnázium nyugdíjas pedagógusával ugyancsak a korábban említett bagi műhelyfesztiválon találkoztunk, azaz „**a Tanárnő**" ugyancsak 1998 óta dolgozott nálunk. Lajos kötelességének érezte a diákok **Csongor és Tünde** előadása néhány próbájának megtekintését, ahogy az akkori két gyermekcsoport - saját színészeink vezették ezeket – tevékenységének szakmai felügyeletét is. De tanácsot adott nekem is, amikor a társulat nyári, vándorszínházi, commedia dell' arte stílusú produkcióin dolgoztam.

Tehát a 2000. esztendő, amikor a sitkeik egy része az 1998-ban megválasztott polgármester értékítéletét követve úgy látta, hogy a Sitkei Színkör szinte már nem a falu együttese. A gondolkodás „mikéntjére" jellemző, hogy Sitke még soha nem szerepelt annyit a médiában, mint a színkör működése idején. Mindenesetre az ő áldatlan tevékenységének volt betudható a **Tóték** színrevitele esetében bekövetkezett rendezői koncepcióváltás.

A kezdeti elképzelések szerint a Tóték minden szerepe kiosztásra került volna és számtalan tömegjelenet is része lett volna az előadásnak. (Buszra várakozók, gyógyintézeti betegek, templomi sokaság stb.) A felnőtt színjátszók természetesen „tartották magukat",

ám a diák valamint a gyermekkorúak jó részére hatást gyakoroltak a szülők. A szülőkre pedig nyilván a helyi hatalom gyakorolt hatást.

Így aztán az eredetivel ellentétes elképzelés alapján került színre **Örkény István,** nálunk is nagy sikereket megért darabja.

Tót, Tótné, Ágika, az Őrnagy, a Postás és a Lajtos ember keltek életre a mi előadásunkban. Megemlítem, a Lajtos ember kissé kilógott az előadásból, gyengítette ezen újabb koncepciót, de egy **közösségként** működő nem hivatásos színháznak többször kell magánéleti szempontokat is figyelembe vennie. Vezető színésznőnktől eltávolodott a férje abban az időben. Figer Szabina kérése volt, hogy a Lajtos ember szerepe ne kerüljön ki az új Tóték-szereposztásból, hogy az azt a szerepet próbáló férjét kösse a színjátszás is (a faluhoz).

A Tótékat teljes egészében a Postás köré szervezte Soltis Lajos. Nagyon leegyszerűsítve a kérdést:

1.) Egy bolond korban, csakis bolond lehet, aki mozgatja a szálakat.

2.) Egy bolond korban, a hivatalosan bolond a legnormálisabb, a legemberibb. Herczeg Tamás Színész II. minősítést kapott a szerep megformálásáért.

A 2000. tavaszán elkezdett munka a november 5-i premierrel zárult. Többet előadásba sem került abban a szereposztásban. A különleges előadás csiszolgatása, javító próbái azonnal elkezdődtek és decembertől került volna műsorra. November 22-én azonban egy autóbaleset során **meghalt** a Tótot alakító **Kurucz László** és a rendező **Soltis Lajos** is. Meghalt a második szereposztásban Tótnét játszó **Figer Szabina** is, magam, a segédrendező, pedig három hónap után hagytam el a kórházat.

A Tóték sorsa ezzel nem pecsételődött meg, mert az előadás nagyon erős volt. 2001 nyarán Kurucz László szerepébe beállítottam a közben a zalaegerszegi színháztól hozzánk szerződött **László Csabát**- ugyanakkor kivettem a Lajtos embert és az előadás még 2003-ban is az egyik országos fesztivál fődíjas előadása volt. Természetesen

szakmai és etikai kérdések is felvetődtek. Szabad-e ilyen módon hozzányúlni egy előadáshoz a rendező halála után? Bennünket igazolt, hogy a Soltis-rendezés működött tovább. Bizonyos fesztiválokon éppolyan szigorú elbírálásban részesült, mint akármelyik előadás. A premiert megtekintő és Lajost is jól ismerő számos szakember szerint szakmailag semmit nem sérült a felújítás, etikai kérdések - negatív értelemben - pedig fel sem vetődtek. Az átigazítást követően azonnal átadtam az előadás gondozását **Pápai László rendező**nek. Nem akartam belemerevedni a Soltis-koncepcióba, ugyanakkor egyáltalán nem akartam véghezvinni az idő múlásával természetes apróbb változtatásokat sem. Amelyek – ismétlem - szükségesek egy több évig működtetett előadás esetében. A nálunk dolgozó rendezők mindégyike ezt a hitet vallotta, ezt a módszert gyakorolta Soltis Lajossal az élen. László Csaba – az általa soha nem látott - Soltis Lajos rendezte Tótékban, Tót alakításáért kapta meg a Színész I. fokozatot, a Színészkamarának nevezett MASZK Színészegyesület által delegált vizsgabizottságtól.[30]

Soltis Lajos, Figer Szabina, Kurucz László halála, valámint a nagyon hosszú ideig tartó lábadozásom rendkívül fontos változásokat hozott a Sitkei Színkör életében.

Először is 2001. márciusától megkezdtük **áttelepülésünket Celldömölkre**.

A színjátszók, akik Sitke kulturális és közösségi életének kovásza voltak több mint 20 esztendőn keresztül, méltátlan, sőt embertelen elbánásban részesültek a falu polgármestere és az ÁMK vezetője részéről. Ezt megemészteni, ebben a helyzetben normálisan dönteni, tovább működni, valóban csak a közösségi szellem megléte esetében lehetett.

Mielőtt rátérek a helyzet ismertetésére, úgy érzem, meg kellene próbálnom magyarázattal szolgálni arra vonatkozóan, miként

értelmezem én a **közösség** fogalmát. De előbb, egy idézet Vitányi Ivántól:

„A **közösség** a szociológiában, a szociálpszichológiában, a pedagógiában és sok más tudományban csakúgy a legtöbbet használt fogalmak egyike, mint a mindennapi életben. ... Valamilyen formájában – ami lehet család, baráti kör, munkaközösség, azonosan gondolkodók szövetsége, osztályok és rétegek szolidaritása, egy nyelven beszélők, egy nemzethez tartozók azonosulása és így tovább – minden ember számára alapvetően fontos cél, hogy valamilyen közösségben otthonra találjon. Még a remete is azt teszi, ő a szentek mennyei gyülekezetéért fordít hátat a földinek. Sőt, még az embergyűlölő is a közösséghez való negatív magatartásával határozza meg önmagát. És persze a társadalomtudományokban alig van kidolgozatlanabb, ellentmondásosabb fogalom a közösségnél. ... Persze úgy is fel lehet fogni, hogy a közösség a csoport valamilyen minőségét jelöli: nem minden csoport egyben közösség is, csak a jobbak. Az igaziak. De, hogy mi a kritérium, azt még nem határozták meg elégségesen." [31]

Vitányi Ivánhoz hasonlóan természetesen én magam sem tudom meghatározni, hogy mit értek pontosan a fogalmon, amikor a társulatról, **mint közösségről** beszélek. Csak azt tudom, hogy van egy összetételében folyton változó csoport, amelynek tevékenységi köre nagyjából azonos maradt az évek során, s mindenki addig maradt a csoport tagja, ameddig neki tetszett, illetve ő „tetszett" a társainak.

Mindezeken túl, fontosnak tartom azt, hogy ez a közösség lényegét tekintve a vezetői által gyakorolt emberi és szakmai értékrendet követte. Ez az értékrend biztosítja a szabadságot, mert liberális. És máris itt van egy újabb fogalom: szabadság! Aztán a „liberális" jelző!

Okosabbnak tartom, ha itt abbahagyom a közösség fogalmának elemzését.

Mindenesetre, társaim hosszú hónapokon át gyakorolt magatartása is adalék a fogalom általunk való elemzéséhez.

Alig fél nappal a súlyos baleset után – a média állítólag az én halálhíremet is közölte, de társaim például tudták, hogy élak – a két fent említett hölgy látogatást tett a színkör művelődési házban lévő, a kultúrházzal közös irodájában, ahol gyászoló, síró felnőtteket és gyerekeket találtak. A polgármester asszony köszönés helyett azt mondta: "Nincs itt már semmi, haza lehet menni. Nincs itt Sitkei Színkör." **Ihász Csilla** kolléganőm vezetésével mindenki „jónapottal" válaszolt, majd Csilla közölte, nem mennek haza. **Van** Sitkei Színkör, addig is amíg én kijövök a kórházból. Mindezekről engemet csak januárban informáltak társaim. Akkor azonban közölték azt is, hogy ők a továbbiak során nem kívánnak Sitkén maradni.

Hamar eldőlt, hogy a több kínálkozó lehetőségből a celldömölki Kemenesaljai Művelődési Központot választjuk.

A közösség fogalmához tartoznak még a következők. A megmaradás záloga egyértelműen Ihász Csilla személye volt. A valamikori színkörös gyermekszínjátszó 2000-ben már a Tóték kitűnő Mariskája, irányítása nélkül nem valószínű, hogy egyben maradt volna a Sitkei Színkör. A korábbi Horváth Pétertől származó idézetemre utalnék vissza, amely szerint a színészek túlnyomó részének szüksége van „apára", „anyára" – vezetőre. Több mint negyedszázados pályám során alig van más tapasztalatom. A színész munkaeszköze a teste. A jó színésznek a lelke is az. Az „apátlanul" sokat megélt, magára hagyott jó színésznek egy része is hit nélkülivé – (így hiteltelenné) – válik. Másik részük sündisznóállásba vonul és csak abban az esetben nyílik meg, ha „apára" talál a színház vezetőiben, de inkább a rendezőben.

Van több mai, ún. profi példa is erre, de a közvetlen ismeretségből származó információk alapján csak **Novák Eszter** és **Zsótért Sándort** említem meg.

Nem véletlen, - állítom én – hogy e két jeles rendező kitűnő előadásokat jegyez rendezőként az utóbbi években. Nem véletlen, - állítom én – hogy a velük dolgozó színészek hitelesen formálják meg e rendezők által elképzelt szerepeket.

Ihász Csilla egyetlen darabbal működtette a Sitkei Színkört. A Kinszki Judit tanárnő vezetésével színrevitt Csongor és Tünde számos előadást ért meg. Nyílván azért is, mert iskolák és művelődési házak a darab meghívásával is segítettek bennünket. Felnőtt társaim szerint abban az időben különleges élmény volt a diáktagozat tagjaival együtt lenni. A 14-17 éves korosztályhoz tartozó gyerekek – akikkel, mint afféle kamaszokkal, néha nagyon nehéz volt az együttműködés – büszkén vállalták fel, hogy most **ők a színház**, és a legnagyobb koncentráltság jellemezte minden előadásukat. (Valószínűleg legalább miattuk Sitkén kellett volna maradnunk.)

2001. áprilisában – Sitkén – bemutattak egy Rómeó és Júlia változatot – Ó. Kovács Tímea vezetésével. A produkció néhány előadást élt meg. A diákok túlnyomó részét nem engedték a „nagyok" után jönni Celldömölkre a szülők.

Magam, nem tartottam szükségesnek a Sitkéről való távozást. Önkormányzati képviselőként is működtem, jól ismertem a falu akkori vezetőit.

A társulat felnőtt tagjai – több mint 10 személy – azonban egyenkénti, egyhangú szavazással döntött a Sitkéről való távozás mellett.

2001. február 25-én emlékműsorral búcsúztunk elhalálozott társainktól és attól a falutól, amelyik 21 éven keresztül a Sitkei Színkör székhelye volt. Sőt, 1998-ig az **otthona** is. Ekkor vette fel a társulat a **Soltis Lajos Színház** nevet.

Ha már a társulat különféle, a falura gyakorolt hatását elemzem, feltétlenül el kell mondanom, hogy csak a színtársulat – immár Soltis Lajos Színház – tette át a székhelyét Celldömölkre. A **Sitkei Ifjúsági**

Kör Egyesület (szakmailag) **önálló kulturális művészeti projektje**. Az egyesület nem színjátszó tagjai azért nem kívántak a színházról dönteni, mert sejtették, hogy a tagok többsége a maradás mellett szavazott volna, ugyanakkor ők is tudták, hogy „bottal hajtott kutya soha nem fog nyulat." Azaz, ha valaki nem akar Sitkén színjátszó lenni, akkor nem is lesz. Az egyesület egyéb tevékenységei esetében is a színjátszók voltak az irányító személyek, a felelősök – a motor. Kétségtelenül érezhető változásokkal, az egyesület sitkei tevékenysége folytatódott. Sajnos, egyre kevesebb résztvevővel. Mi, 2002. tavaszáig kitartottunk. Oly módon is, hogy **ismét** megpróbálkoztunk Teleház létrehozásával Sitkén. A falu vezetőinek azonban ismét nem kellett a Sitkének egyszeri alkalommal pár 10 ezer forintba kerülő, általunk működtetni kívánt intézmény. Sitkén maradt tagtársaink beleegyezésével, illetve néhány esetben az egyesületből való kilépést követően, akkor tettük át az egyesület székhelyét is Celldömölkre. Hogy csökkentsék a lakossági felháborodás mértékét, állítólag 2-3 számítógépet beszerzett az önkormányzat a következő évben. Ezeket azonban – állítólag – a polgármester nem engedte kicsomagolni, mert „elrontják a gyerekek".

További érdekes dolgokkal is szembesültünk a faluban, a távozásunkat követően. (Mára, már csak másodmagammal ingázom naponta Sitke és Celldömölk között.) A falustársak egy része egyáltalán nem értett egyet távozásunkkal. Ők, az egykori állandó közönségünkből, most (szinte) személyükben megbántott, tőlünk elhidegült emberekké váltak. Főként a gyermek – és a diákcsoport tagjainak szülei tartoztak e kategóriába. Megint mások azóta sem mulasztják el az alkalmat, hogy a falu vezetőinek felhánytorgassák elüldözésünket. Máig. Hiszen a polgármester például ugyanaz a személy.

Mások, sokáig rossz hírünket költötték. Sokan a távozásunkat követően „bezárásra" került kultúrház miatt berzenkedtek, hiszen a

sitkei fiatalok találkozóhelye – a lakosok számára szokatlan módon - egyértelműen a kocsma lett. Ezen változtatott is az önkormányzat. Vagy két esztendeje, néhány órára nyitva tart a ház – kétszer hetente. A mi időnkben az iskoláikból egyenesen odajöttek azok a gyerekek, akiknek a szülei estig dolgoztak. Játszottak, leckét írtak, beszélgettek, teáztak - felügyelet mellett. A mi önkéht vállalt felügyeletünk mellett.

Ezzel be is fejezem a Sitkére gyakorolt környezeti hatásunk elemzését. Nem volt kevés és még máig sincs vége. 21 év hosszú idő ugyan, de magunk sem hittük volna, hogy ilyen mély nyomokat hagyunk. Befejezem tehát ezen elmélkedést, hiszen elfogult vagyok ahhoz, hogy tárgyilagosan vonhatnám le a konklúziót.

A 2001 tavaszától tartó celldömölki időszak meglehetősen színes, változatos. Folytatunk néhány régi, színházin kívüli tevékenységet, de vannak újak is. Először a színházról szólnék. Soltis Lajos művészeti vezetésével hosszú távra megnyugtatóan megoldottnak láttuk a Sitkei Színkör szakmai működését.

Ismét válaszút elé kerültünk. Legelőször is ott volt a Lajossal éppen csak elemzett Magyar Elektra színrevitele. Rendezőnk, tanárunk és barátunk Katona Imre tanácsára Somogyi Istvánt kértük fel a munka vezetésére. **Somogyi István**, a nemzetközi hírű **Arvisura Színház** vezetője volt, annak pár évvel ezelőtti megszűnéséig. A magyarországi alternatív színészek legalább 80 százaléka Somogyi kezei alól került ki, de legalábbis több hónapon keresztül részt vett a tréningjein.

István úgy vállalta él a rendezést, ha teljesen szabad kezet kap. Mi sem gondoltuk másképpen, így március elején elkezdtük a munkát. A különleges rendezői személyiség, műfaját tekintve tragigroteszknek rendezte meg az Elektrát. Május 19-én volt a bemutató. Nemzeti színeinkben valóban tobzódó jelmezek és kellékek némely emberben olyan hatást váltottak ki, hogy egy jobboldali városvezető azért nem akarta meghívni, mert bennünket féltett az ő – szerinte – jobboldali városának polgáraitól. Végül is felléptünk a kisvárosban. Egy ember

hagyta el **Istent káromolva** a színháztermet, a szép számú közönség hosszasan ünnepelt bennünket. Korábban már említettem az előadás balliberális fogadtatását is, így a tájékoztatást kiegyenlítettnek tekintem. A 2002-es Alternatív Színházi Szemlén sem fogadta elismerően a szakma. Azt gondoljuk, túlságosan a napi szintre próbálták „lehozni", holott a darabot már Bornemisza Péter sem az akkori viszonyokra ültette át magyarra. Már ő is a múltban gondolkodott. Nekünk, majdnem 500 évvel később, méginkább megvolt az okunk a távoli magyar valóság szemrevételezésére és a napi szúnyogtánc helyet a valódi sorstragédiákra irányítani a figyelmet. Az, hogy e zavaros gondolkodású országunkban ki a jobboldali és ki a baloldali, csak a politikai percemberkéknek és hódolóiknak fontos. Volt szerencsénk ilyenekkel találkozni mindkét oldalon.

2001-ben elkészült a Vízkereszt vagy amit akartok – Ecsedi Erzsébet rendezésében. Három előadást ért meg a nagyszerű produkció, mert az egyik hivatásos színház igazgatója - korábbi ígérete ellenére - nem adta ki több előadásra a női főszereplőt. Ugyanakkor működött a Tóték. Somogyi István nem kívánta lekötni magát nálunk, de 2004-ben megrendezett egy különleges Csongor és Tündét, amelyet máig műsoron tartunk. Az előadás számos fesztiváldíjat kapott.

2005-ben megrendezte a Benedek Elek nyomán, Katona Imre által írt Többsincs királyfit. Ennek is óriási volt mind a szakmai, mindpedig a közönségsikere. Meghívták a **III. Országos Gyermekszínházi Szemlére** is.[32]

2002-ben Katona Imre megrendezte a **Székely betlehemest**, amelyet azóta is nagy szériában játszunk advent idején. A színistúdiósokkal elkészült **Stílusgyakorlatok** is több elismerésben részesült. Az ugyancsak a stúdiósokkal színre vitt **Goldoni** darab, a **Bugrisok,** mint a színiiskolai rendezések általában, sajnos, nem sok

előadást ért meg, holott szakmai értékei alapján máig műsoron lehetne.

2000-től – a kezdetektől – 2002-ig minden évben megrendeztünk egy-két kizárólag a Savaria Karneválon játszható előadást. Mindegyik ráfizetés volt a színháznak, de az általunk is nagyra tartott rendezvény – úgy gondoltuk – megéri az áldozatot. 2003-ban azonban „kiszálltunk". A karneváliroda által igényelt produkció 1,2 milliós bekerülési költségéből mindössze 350 ezer forintot fizettek volna a szervezők. Nem fizettek volna a kért három előadásért sem! Ismétlem, az elkészült előadás kizárólag a Savaria Karneválon való bemutatásra lett volna alkalmas. Azóta nem hívják egyéb produkciónkat sem. (Felvetem, hogy színházunknál régóta hiányzik a **menedzser típusú** vezetés. Napjainkban is hiányzik.)

2004 nyarán Herczeg Tamás dolgozott a frissen végzett stúdiósokkal. Főként a **Szkíták** című **Weöres Sándor**-drámajelenet felhasználásával elkészült egy inkább mozgásszínházi produkció, amelynek zenéjét is Herczeg Tamás szerezte és ő a sok hangszert működtető – zenei kísérője is az előadásnak. Az egészen különleges előadás ősszel elnyerte a **Kaleidoszkóp Nemzetközi Versfesztivál** fődíját, majd a következő évben három országos fesztiválon kapott arany minősítést, arany oklevelet, illetve fődíjat. Herczeg Tamás minden esetben rendezői díjat kapott. 2005 tavaszán ezzel a **„...majd mély csönd leng..."** című darabbal jelentkeztünk a kísérleti színházak Kairóban zajló, 17. világfesztiváljára. Az elküldött DVD alapján meghívták az előadást Kairóba, ahol két sikeres előadást is tartottunk a fesztivál tizenegy napja alatt.

2005 kora tavaszán került közönség elé, a már korábban említett **Többsincs királyfi**.

A nyár legelején mutattuk be az **Ó, Molière!** című előadást. **Toepler Zoltán** fiatal színpadi szerző színházunknak írt darabját, **Solténszky Tibor**, Toepler Zoltán korábbi mentora rendezte. Ő volt a

dramaturg is. A darab, a Fösvény genezise, a szerző felfogása szerint. Az előadás egy országos fesztiválon ezüst minősítést kapott.

Kifejezetten sanyarú anyagi helyzetünkön kívántunk segíteni egy zenés bohózat színrevitelével. **Nóti Károly** darabját **Ecsedi Erzsébet írta** át. **Hajdú Sándor** a zalaegerszegi **Hevesi Sándor Színház** akkori **zenei vezetője** írt hozzá kísérőzenét. Az augusztus végén **Legyen a férjem!** címmel bemutatott előadás **természetesen** nagyon sikeres máig. Magas színvonalú előadását arany minősítéssel honorálta egy országos fesztivál zsűrije. Számításunk nem jött be. Hiszen hiába adjuk 600 ezer forinttal olcsóbban, mint az országos haknitárulatok, a potenciális meghívónak így is drága. Míg a haknisták előadásának ára „bejön" a jegybevételből, mert pl. a médiából ismert, nívótlan sikereket birtokló ún. sztár játszik a darabban, addig a Soltis Lajos Alternatív színház színészeire nem kíváncsiak annyian.

2005-ben négy ifjú kollégám úgy döntött, nem megy el felvételizni a **Kaposvári Egyetem színészképző szakára**, mondván, a Soltis Színházban jó szakemberek, esetleg jobb színvonalon tanítanak. Kollégáim közül egy, már korábban megszerezte a Színész II. fokozatot, hárman pedig még az ősz folyamán tettek sikeres gyakorlati vizsgát.

A kairói fesztiválunkra utazásunk előtt pár nappal vehettük át a területi **Prima** díjat, amelyet kultúra és művészetek kategóriában ítélt meg öt jelölt közül a Soltis Lajos Színháznak egy társadalmi zsűri. A **Vállalkozók Országos Szövetsége**, valamint ennek **Vas megyei szervezete** és **Demján Sándor** által alapított díjat első ízben ítélték oda megyénkben – három kategóriában.

Kairóból való hazaérkezésünket követően, október elején, elkezdtünk dolgozni A varázslatos gondola című darabon. Gianni Rodari regényét Katona Imre fordította magyar nyelvre.[33] Ezt követően pedig színdarabot is írt a regényből. Az 1600-as években Velencében játszódó történet, jórészt a commedia dell' arte szereplőit – Arlecchino,

Brighella, Pulcinella, Colombina stb.- személyesíti meg. A játékmód, valamint a jelmezek, továbbá a kevés szereplő – heten játsszuk a 24 szerepet – egy gyökeresen igazi commedia dell' arte előadást mutat meg a III. évezred közönségének. Fontos mondandója azonban napjainkban is nagyon igaz: a szabadságért senkinek sem jár köszönet. A szabadsághoz mindenkinek ragaszkodnia kell! A hathónapos próbaidőszak végén, 2006. március 27-én, a **Színház Világnapján** lesz a bemutató.

Megemlítem, hogy Katona Imre **művészeti tanácsadóként** vett részt a színrevitelben. Az előadás **két játékmester** vezetésével készült: ifjú kollégáim **Benkő Péter Pál** és **Bruckner Roland** játszanak is az előadásban.

A 2005-ös esztendőről el kell mondanom, hogy a korábbi évek több mint kétszázas előadásszámával szemben csak 163 előadást tartottunk, mintegy 50 ezer főnyi közönségnek. Bár nagy szükségünk lett volna a bevételre, de ugyanakkora szükség van a tanulásra, a továbbképzésre.

Utóbbihoz különösen nagy segítséget kaptunk **Michael Mehlmann** amerikai színésztanártól, aki 2005 nyarától a munkatársunk. Michael 18 éve költözött Magyarországra. Tagja volt a dolgozatomban már említett Squat Színháznak. Magyarországon 17 év keresés után találta meg azt a típusú színházat, amelyben ő is szívesen dolgozik. Ez a színház a Soltis Lajos Színház. Mondja ő.

2006. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján a Magyar Köztársaság Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának minisztere Csokonai Vitéz Mihály közösségi díjat adományozott a Soltis Lajos Színháznak.

V. SZINHÁZUNK MINT TÖBBFUNKCIÓS INTÉZMÉNY

Már a **Sitkei Színkör Alternatív Színház** idejében – tehát 2001 előtt, a színház sitkei székhelyű működése alatt – érezhető volt az intézményesülés hatása. Valóban csak a színház esetében, hiszen a Sitkei Ifjúsági Kör Egyesület egyéb közösségi – ifjúsági működését szinte teljes egészében önkéntesek biztosították.

1997-től már polgári szolgálatost foglalkoztattunk. 1998-tól már igénybevettük a munkaügyi támogatások közül a munkatapasztalat-szerzők foglalkoztatását. Polgári szolgálatosunk az igénybevételi lehetőség végéig volt, munkatapasztalat-szerzőink pedig máig vannak. Mindezt azért tartom fontosnak elmondani, mert támogatások nélkül nem lett volna lehetőségünk munkatársak ilyen számú foglalkoztatására. A színház működése ugyanakkor az elmúlt évtized végétől szükségessé tette állandó munkatársak jelenlétét.

Irodai adminisztráció, pénzgazdálkodás, raktározás, kapcsolattartás a tagokkal, tanárokkal, rendezőkkel, stb. Külön terület máig az előadások szervezése és minden azzal összefüggő feladat ellátása. A felsorolást lezárnám azzal, hogy az egyesületünknek mindazon feladatokat el kell látni, amelyeket bármelyik, bármilyen létszámú munkatársat foglalkoztató munkáltatónak el kell végeznie. „A papírok ugyanolyanok, legfeljebb a számuk kevesebb" – mondta egyik kollégám az intézményesülés kezdetekor. (Megjegyzem: a „papírok" száma sem kevesebb.)

Színházunknak van egy sajátos intézményesülése is. Nevezhetnénk egyszerűen többlet feladatnak is. Ezek a feladatok értékrendszerünkből, mondhatnám népművelői elkötelezettségünkből fakadnak.

A következőkben tehát a gyermekszínházi, képzési és nyári színházi munkánkat elemezném, de szó lesz a külföldi kapcsolatainkról és, fesztiváljainkról is.

1. Gyermekszínház

„...Az a régi új *gyermekkultúra* ugyanis, amelyeket a szülők, a család, az óvoda és az iskola nem utolsósorban a tömegkommunikáció kínál, illetve átad, egyrészt világképében és nyelvezetében közvetlenül is formálódik az ezredforduló „felnőtt" kultúrája által (pozitív és negatív értelemben egyaránt). Másrészt: a gyermekeket nevelő – alakító felnőttek moráljára, kultúrájára, érzületére, szokásaira, beszédmódjára, ízlésére roppant erősen hatnak a nyilvánosság (főleg a tömegkommunikáció) életmintái, sztárjai, normarendszerei és diszkurzív terei, amelyek így majd szintén maradandó nyomokat hagynak a következő nemzedékek életvitelén, szocializációján, kultúráltságán. Elég csak az erőszak, az akcionizmus, illetve a tolerancia, az intimitás paradigmáira, a fogyasztói ember és a sikerember modelljeire, vagy éppen a demokratikus habitus és a szabatos, gazdag anyanyelvhasználat meglétére vagy hiánybetegségeire, a fesztelenség, a „lazaság" és a közönségesség mai jelenségeire utalnom.

Mit is kínál a jelen és a közelmúlt hazai művészete, illetve a kulturális nyilvánossága az „átlag" magyar állampolgárnak..."[34]

Agárdi Péter tanulmányából vett idézet nagyon jó bevezetője e fejezetnek. Korábbi kísérleteinket követően 1998 óta dolgozunk nagyon komolyan gyermekszínházi programokon. Mielőtt ennek részletezéséhez hozzáfognék, „konkretizálnék" egy negatív gyermekkultúra- „összetevőt".

Megélhetési színészek háknibrigádjai járják tömegesen az országot és gyermekszínházi előadás címén silány produkciókat visznek gyermekközönség elé. Valamirevaló népművelő mégegyszer nem hívja őket, (de legközelebb már más elnevezéssel jelentkeznek). Szóróanyagaikat általában „Fővárosi művészek" jelzős kifejezéssel

kezdik. (Vidéken az ilyesmi még sokat jelent!)

A színháznak óriási a szerepe és még nagyobb a felelőssége a nevelésben. Ezt pedig a gyermekkorúaknál kell elkezdeni. Külön dolgozatot írhatnék tapasztalataimról. (Ami soha nem készül el, hiszen folyamatosan egy mókuskereket hajtok csak a **színházam** fennmaradása érdekében.)

Ahogy a gyerekek kezébe kerülő tankönyvek kiadását bizonyos szakértői bírálat előzi meg, feltétlenül szükséges lenne a gyermekelőadások alkalmankénti zsűrizése is. A felnőtt nem vesz jegyet arra az előadásra, amelyiknek nem jó a híre, vagy amit nem akar megtekinteni. De a kisgyermeknek úgy veszik meg a jegyét. A jegy árát az óvónéni és a tanító néni szedi be. Ők ugyancsak nem tudják, milyen előadásra viszik el a gyerekeket. Ebből aztán nekik is lehet egy kellemetlen órájuk, mert a gyerekek a legkritikusabb közönség, és ha nem köti le őket az előadás, olyan nagy zajjal szórakoztatják magukat és egymást, hogy a kísérőik nem bírnak fegyelmet tartani. Legközelebb a gyerek már azért megy színházba, mert jó volt hülyéskedni a sötét nézőtéren. Pár év múlva, amikor maga dönthet, inkább nem megy színházba.

Képzeljük el, milyen óriási hatást gyakorolhatott a színházi előadás az ókori görögökre. Mekkora hatalma volt az emberi **lélek** fölött!

Ismétlem: a színháznak óriási felelőssége van a nevelésben. Ugyancsak ismétlem, hogy ezt a szerepel a gyermekkorúak esetében kell elkezdeni gyakorolni.

A Sitkei Színkör esetében nem volt vitás, hogy fontos a gyermekek színházi nevelése. A gyermekcsoport meseelőadásait mindig nagy számban látogatták a gyerekek a szomszédos településekről is.

Természetesen nem csak előadások tartásával merült ki a színházi nevelési programunk. Nyílt napokat tartottunk, amelyek

alkalmával a gyerekek felmehettek a színpadra, megtekinthették a kulisszák mögötti területeket, de az öltözőket és a raktárakat is. Jelmezbe öltözhettek, sminket kaphattak, a látott előadással kapcsolatos foglalkozásokon vehettek részt. Szerepelhettek, kérdésekre válaszolhattak, ajándékot nyerhettek, plakátpályázatokon vehettek részt. Ez a módszerünk máig él. A programba óvónőket és drámatanárokat is bevonunk. Nyilvánvaló, hogy az óvónők közül az érdeklődők jönnek, amíg a drámapedagógusokat kezdettől megválogattuk. Nekünk 1998-tól adott a lehetőség, hogy az ország legjobb drámapedagógusaival dolgozzunk együtt. (Kinszki Judit tanárnőről már korábban említést tettem.)

Tevékenységünket segítették az 1998 óta rendszeres színjátszó-szakmai táboraink is. Az alkalmanként 8-12 nap alatt – mindig a pénztől függ, hány napra futja – mindig van 1-2 gyermekcsoport. Néha több is.

E felsorolással mindössze megvilágítani szeretném programunkat. Természetesen úgy lesz teljes a kép, ha a gyermekszínházi előadásokról is szólok.

1995-ben készült el **A pofon** című, első, felnőtt- és diákszínjátszók által készített meseelőadásunk. Számos előadást megért, sőt az Országos Diákszínjátszó Fesztivál dunántúli területi válogatójáig eljutott. Színész-egyeztetési gondok miatt nem játszottuk sokáig.

1998 tavaszán készült el felnőtt színjátszókkal a **Csalóka Péter**, amelyet **Weöres Sándor bábelőadásából** írt Ecsedi Erzsébet, aki a darab rendezője is volt egyúttal. Az előadás – természetesen többszöri felújítással - máig él. Ecsedi Erzsébet színművész a zalaegerszegi színház társulatának tagja. Fodor Tamás tanítványa volt. Alapító tagja volt a 25. Színháznak is. Óriási volt az igény meseelőadásainkra. Kis töredékét tudtuk teljesíteni a meghívásoknak.

2000 őszére elkészült a következő Ecsedi–rendezés, **Csukás**

István Ágacska című mesejátéka. Egy tervbe vett következő előadással már bérletet hirdethettünk volna, ám a színházat ért – korábban említett – tragédia ezt megakadályozta.

A 2001/2002-es évadtól folyamatosan vannak gyermekbérleteink!

Zalaegerszegen és Sárváron kezdtük el a szervezést. Zalaegerszegen volt könnyebb! A győri, eredményes és gyors szervezésünket követően már kimondtuk, hogy az állandó színházzal rendelkező városokban az évadonként bemutatásra kerülő egy-két meseelőadással felkeltik a gyerekek – vagy „csak" az óvoda– és iskolapedagógusok? – érdeklődését, ezért igény támad további meseelőadásra. E tényt igazolja Szombathely esete, ahol a legtöbb óvodában és általános iskolában elegendőnek tartják a helyi bábszínház és a mintegy 1200 néző (!) befogadására alkalmas nézőterű Művelődési és Sportházban megtekintett meseelőadások számát.

E fejezetet az alábbi statisztikai adatokkal zárom:

A 2004/2005. évadban 9 meseelőadást tartottunk műsoron. 83 előadást tartottunk, több mint 30 ezer gyermeknek. Önálló bérleteink voltak Zalaegerszegen, Szombathelyen, Sárváron, Sümegen, Tapolcán, és Csepregen. Három településen egy-két előadással szerepeltünk az ott megszervezett gyermekbérletben.

Csak egy megjegyzés arról, hogy ifjúsági színházbérletet mindössze pár esetben sikerült szerveznünk. Jelenleg egy nagyon kis létszámú bérletünk van celldömölki székhelyünkön és néhány más település ifjúsági bérletében játszunk egy-egy előadást.

2. Oktatás, tanulás, képzés, továbbképzés

Dolgozatom korábbi fejezetében itt-ott elejtettem néhány szót, megfogalmaztam pár gondolatot, amelyek a színházunknál folyó

szakmai továbbképzésre engednek következtetni. Szükségesnek tartom a részletesebb foglalkozást e **nagyon fontos** témával.

Mind a gyermek-, mind a diákkorúak tanítása már a '90-es években elkezdődött színházunknál. Ahogy többször utaltam rá, főként a **Gyermekszínház** című fejezetben – **kitűnő szakemberek** vezetésével. A felnőtt színjátszók azonban csak a próbaidőszakok ideje alatt tanulhattak a rendezőktől. A '80-as évek közepén elkezdődött egy megyei szintű, tábori képzés, de talán csak kétszer került sor erre. (Adott helyen, erről is tettem említést.) Sokat tanulhattunk a különféle fesztiválokon, egymás előadásait nézve és a szakemberek értékelését hallgatva.

Voltak országos kísérletek is, de néhány műhelyfesztiválon kívül egyik sem jött létre.

Ugyanakkor nagy szükség lenne **máig** az amatőrök képzésére. Elsősorban a csoportok vezetőinek/rendezőinek képzésére.

1998 nyarán szerveztük meg **első, országos**nak hirdetett szakmai táborunkat Sitkén. A tábor vezetője – természetesen – Soltis Lajos volt. A táborban olyan neves szakemberek is dolgoztak, mint **Bocsárdi László**, sepsiszentgyörgyi rendező – jelenleg az ottani állami magyar színház igazgatója – és **Jordán Tamás**, akkor a Merlin Színház, jelenleg a Nemzeti Színház igazgatója.

Táborunkat, **Rendezőket és színjátszókat képző nemzetközi Tábor** néven minden esztendőben megszervezzük. 1998-ban még csak erdélyi, vajdasági és felvidéki magyar résztvevők miatt neveztük nemzetközinek, de a következő évektől már lengyel, spanyol, francia, angol, amerikai, német, szerb és román résztvevői is voltak.

Minden évben kiváló szakemberek dolgoznak nálunk. Mivel a működéshez kellő pénzt nagyon nehéz megszerezni, ismét csak színházunk áldoz a legtöbbet a sikeres működés érdekében. Ez anyagiakban is jelentkezik, de nagyobb a gond a működtető személyek esetében, hiszen azok is csak közülünk kerülhetnek ki (költség)

takarékosságból. Így a miénk a legkisebb **szakmai haszon** is.

Úgy tűnik, a <u>színiiskolai képzésünkkel</u> is szemben úszunk az árral. Mielőtt erre rátérnék **Árkosi Árpád rendező,** a Vas Népe című megyei lapnak adott nyilatkozatából idéznék. (Egyúttal megkönnyítem vele a magam helyzetét is.)

„... Debrecenben ebben a másfél évben majdnem száz fiatal anyagát kaptam meg, akik a legkülönbözőbb stúdiókból, akadémiákról, nem tudom honnan jelentkeztek. Ami döbbenetes, mert senki nem készíti fel őket erre, hogy ez a piac betelt. Túltermelési válság van. A tanodák léte elsősorban maguknak a tanodáknak fontos..." [35]

Teljes az egyetértésem Árkosi Árpáddal. Az ő közlendője azonban csak az ún. OKJ-s, Színész II. végzettségről bizonyítványt adó színistúdiós képzésre vonatkozik. E képzőhelyek művészeti iskolaként működnek, tehát normatív állami támogatásban részesülnek. A vizsgáztatást az ő esetükben is a MASZK Színészegyesület végezte a múlt év végéig (és a Nemzeti Színiakadémia végzi 2006-tól).

A Soltis Színház művészeti iskolájának tanuló- létszáma részben megváltozott Sitkéről Celldömölkre településünk idején, ugyanakkor lényegesen megnövekedett. Az általános iskoláskorúaknak drámajátékos-, míg a 14-20 éves korosztályhoz tartozóknak színistúdiós képzést biztosítottunk önerőből, egy tanéven keresztül. A következő két tanévben - 2002 szeptemberétől - a celldömölki **Ádám Jenő Zeneiskola és Művészeti Alapiskolá**hoz csatlakoztunk, az akkori igazgató felkérésére, illetve az iskola ajánlatát kedvezőnek tartva.

A tanítást, ezt követően is a mi tánáraink végezték, a mi szűkös infrastruktúránk igénybevételével. Bennünket terhelt a csatlakozással megnőtt adminisztrációs tevékenység végzése is. Három tanár tiszteletdíját vállalta át az iskola, ami nekünk évi egymillió forint megtakarítást jelentett.

A harmadik tanévet már nem kezdtük el ebben a formában. Az iskola kizárt bennünket különböző indokokra hivatkozva. Az egyik az volt, hogy túlságosan híressé tettük a művészeti alapiskolát és félő, hogy szaporodik az ellenőrzések száma. Nem gondolom, hogy ehhez kommentár kéne.

Így, a 2004/2005-ös tanévtől ismét csak önerőből működtetjük iskolánkat. Eredményesen, ahogy azt a már említett fesztivál- és vizsgaeredmények is mutatják. Színházunk rendszeresen foglalkoztat beszéd-, ének- és mozgástanárt is. Természetesen az ő foglalkozásaikon a felnőtt színészeink is részt vesznek.

3. Nyári színházi évad és a Pedál Színház

Színházunk egész éven át dolgozik, – rövid, 8-10 napos karácsonyi és ugyanannyi nyári szünettel. Heti egy szabadnap is ritkán adódik. Hátfőtől péntekig reggeltől késő délutánig végzi néhány főállású az intézményi feladatokat. Ezt követően próbák és előadások vannak, kiegészülve a nem főállásúakkal – illetve a legtöbb hétvégén – mint a máshol dolgozó és diáktagoknak legjobban megfelelő időben – ugyancsak próbák és előadások zajlanak.

A hosszabb pihenés mindnyájunknak kellene, de például számos nyári, szabadtéri rendezvényre kapunk meghívást, és anyagi helyzetünk miatt nem engedhetjük meg azt, hogy ezek közül sokat visszamondjunk. A nyári szakmai tábor, valamint a **Pedál Színház** működésének mintegy, egy hónapos ideje alatt így is jelentős bevételtől esünk el.

A **nyári évad** során vásári játékainkat, valamint néhány szabadtérre is alkalmas meseelőadásunkat működtetjük.

Szinte minden évben lehetőségünk van – mert pályázati támogatáshoz jutunk – új szabadtéri produkció létrehozására is. Ebből több előadást tartunk Celldömölkön, – önálló rendezvényként és/vagy

a város nyári rendezvényeinek keretében – majd ezzel az előadással is tájolunk. Eddig egyetlen nyári színházi produkciót sem vettünk le a műsorról a nyári évad végén, - kivéve a már szóba került Savaria Karneválra készülteket – hanem kisebb-nagyobb átigazításokkal bekerültek az ősztől kezdődő évad programjába.

A **Pedál Színház**, a Soltis Színház nyári, kerékpáros vándortársulata. Alapításának ideje a múlt ködébe vész, de talán 1992-től nevezhetjük turnénak a kerékpározó színészeink előadássorozatát.

A Sitkei Színkör tagjai már a '80-as évek elejétől országjáró kerékpártúrákon vettek részt. Néhány, Sitkéhez közeli helységbe szabadtéri színielőadások tartására is kerékpáron érkeztek. (1997 óta rendelkezünk saját gépjárművel, addig bérelt szállítóeszközöket vehettünk igénybe. Ha nem jutottunk gépkocsihoz, elmaradt az előadás vagy a kevés szcenériával működő nyári előadásokhoz kéznél volt a kerékpár.)

Ahogy a kerékpártúráknak, ugyanúgy a kerékpáros turnéknak is kitűnő a **közösségfejlesztő** hatásuk. Ezért, már kezdetben is a diáktagozat tagjaiból – később a színistúdiósokból – szerveztük meg a Pedál Színházat. A 7-12 napos turnét közvetlenül megelőzi egy legalább kéthetes, intenzív felkészülési időszak.

Az útvonal egyeztetése már a tavasz elején megtörténik. A szálláshelyeket iskolák, sportegyesületek esetleg (nagyon olcsó) kollégiumok biztosítják. A napi egyszeri melegétkezés vendéglátóhelyeken, és/vagy települések szociális étkeztető konyháin biztosított. Napi egy előadás – általában este – a szálláshelyet biztosító településen kerül megtartásra, a többi – szinte ad hoc jelleggel – az útvonal településeinek utcáin, terein, strandjain stb. A Pedál Színház – természetesen változó összetételű társulatként – bejárta már a Dunántúlt, az eltelt időszak során.

Ismét megjegyzem, hogy közösségfejlesztő-, illetve erősítő hatása óriási!

4. Külföldi kapcsolatok

A legjelentősebbek a szomszédos országokkal való kapcsolataink. Már a rendszerváltást megelőzően volt egy-két határon túli előadásunk, amelyek viszonozva is lettek. 1992-től váltak állandóvá erdélyi, felvidéki és vajdasági előadáskörútjaink. A közeli **Vajdaságban** mesebérleteink is voltak, míg a **Felvidéken** és **Erdélyben** hosszabb előadáskörutakat szoktunk tartani.

Hunyad megyében, ahol szórványban él a magyar lakosság, a – túlnyomórészt – vegyes anyanyelvű iskolákban rendszeresen tartunk rendhagyó irodalomórákat is.

Látogatásainkat nem minden esetben kulturális vagy – művészeti csoportok viszonozzák. Főként a '90-es években volt jellemző, hogy a mi színházunk/egyesületünk kiránduló csoportokat is fogadott. Elsősorban Erdélyből, de a háború ideje alatt Vajdaságból is. 1992-ben a **petrozsényi** – román – **Drámai Színházzal** alakítottunk ki kapcsolatot. Ha ez nem szakad meg a(z akkor, ott)román nacionalisták mesterkedésének hatására, elképzelhető, hogy a Sitkei Színkör a magas színvonalú román színházi képzés, egyáltalán a magyartól nagyban különböző színházi minőség hatására már abban az időben jobban magára vonhatta volna a magyar színházi szakma figyelmét. (A szóban forgó különbséget – kisebb mértékben – 1998-tól ismerhettük meg a gyakorlatban Bocsárdi Lászlótól.)

Celldömölkre településünket követően nem sokkal, kapcsolatba léptünk új székhelyünk erdélyi testvérvárosának, **Erdőszentgyörgynek Bodor Péter Művelődési Egyesületével.** Az egyesület – hozzánk hasonlóan – több kulturális projektet is működtet. A tehetséges rendező által vezetett színjátszó csoport jó színvonalú előadásokat hoz létre.

Évenként legalább egy hosszabb turnét szerveznek a számunkra

és minden alkalommal résztveszünk kistérségi színjátszó találkozójukon is.

2005 nyarán közösen szerveztünk egy nagyon eredményes színjátszótábort **Bözödön.**

A szentgyörgyi társulat gyakran utazik hozzánk, számos előadást tartanak Vas megyében.

Vajdaságból mára csak egy együttessel tartunk kapcsolatot. A csókai székhelyű Orpheus Theater avantgárd előadásaival gyakori vendég nálunk.

Megjegyzem még, hogy alapszabályunk tartalmát felhasználva, közel tíz egyesület alakult meg Erdélyben.

Régóta kapcsolatban állunk a **ferrarai Teatro Nucleo Színházzal.** Herczeg Tamás volt kollégánk egy évadot töltött volna a társulatnál, Európai Uniós program keretében, de abban az évben felvételt nyert a **budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemre**. Évek óta készülünk egy nagyszabású utcaszínházi előadás létrehozására **Horacio Czertok**, a Teatro Nucleo Színház igazgatójának vezetésével. Korábban Horacio más elfoglaltságai, két éve pedig az anyagiak hiánya miatt nem volt rá lehetőség.

Pár éve – hogy egy magyar barátunk oda került – kapcsolatunk van a **párizsi Teâtre du Soleil** társulatával is. Ettől a másik világhírű együttestől már, nálunk kurzust vezetni kívánó színész is jelentkezett.

Hamarosan meglátogat bennünket **Gitta Hoenegger** a **Yale Egyetem** drámatanára. Valószínűleg hosszabb időt tölt el nálunk **Ayo Ewebaya nigériai színésznő**, akivel Kairóban ismerkedtünk meg.

A kairói világfesztiválon való részvételünket már említettem. Valószínűleg egyedi esetnek könyvelhetjük el. Csekély a valószínűsége, hogy még egyszer sikerülne összeszednünk egy kairói út költségeit.

5. Találkozók, fesztiválok

A 80-as évek közepén már rendeztünk néhány **területi szemlét Sitkén**. 2001-ben, **Celldömölk**ön megrendeztünk egy **régiós színjátszó találkozót**. A következő évben már egy **országos minősítő fesztivált**. Celldömölk, mint helyszín, mind az előadásokra alkalmas helyszínek, mind pedig a közönség nagyobb száma miatt alkalmas szakmai találkozók tartására is.

A találkozókra rendkívül nagy az igény. A legtöbb amatőr együttesnek ekkor van lehetősége találkozni szakmai közönséggel és színházi szakemberekkel. Bár sanyarú anyagi helyzetünkben bizony gondot okoz egy-egy ilyen találkozó megszervezése, az országban működő csoportok számítanak a szerintük tekintélyesebb Soltis Lajos Színházra ezen a területen is.

Az elmúlt esztendő végén, **2005 december**ében tehát már az **ötödik** – ismét **országos fesztivált** rendeztük meg.

Ezen a területen is magunk ellen dolgozunk, hisz sok fontos színházi szakember – akik jelentős része különféle kuratóriumokban foglal helyet – kellőképpen finnyás a közművelődésre, pontosabban mindenre, ami – szerintük – nem színházművészet. Mi pedig abban a helyzetben vagyunk, hogy bár minden szempontból megfelelünk egy jó színvonalú alternatív színház kritériumainak és minden más tevékenységünket azon felül végezzük, ezen utóbbiak miatt nem felelünk meg az ő ízlésüknek, s ez sok esetben több milliós támogatási hátránnyal jár.

Tegyük hozzá, **tény,** ha csak színházi tevékenységet folytatnánk, egészen biztos, hogy a jelenleginél is magasabb szívonalon teljesítenénk. Ugyanakkor kevesebbet dolgoznánk, és magasabb lehetne főállású munkatársaink jövedelme is. Vidéken azonban nem lehet csak színházat csinalni! Még abban az esetben sem, ha mi sem akarnánk egyebet. Egyelőre, mint művészeti és művelődési egyesület

tevékenykedünk. Azonban nem állítom, hogy ez – főként a szorító anyagi gondok miatt – mindig így lesz.

2002-ben úgy határoztunk, hogy elhalálozott kollégáink emlékét egy minden páratlan esztendőben megrendezésre kerülő **országos színházi találkozó** megrendezésével is megőrizzük. A **Soltis Lajos**ról elnevezett **fesztivál**t 2003-ban, majd 2005-ben is megrendeztük. A legjobb előadás **Soltis Lajos díj**ban, a legjobb színésznő **Figer Szabina díj**ban, a legjobb színész pedig **Kurucz László díj**ban részesül.

Kedvező fogadtatásban részesült elképzelésünk, hiszen a **Soltis Lajos díj**at **Vas Megye Közgyűlése**, a **Figer Szabina díj**at a **Vas Népe**, a **Kurucz László díj**at pedig **városunk önkormányzata** adományozza. Színházunk pedig fesztiválról-fesztiválra igyekszik előteremteni a rendezvény költségeinek fedezetét.

2004-ben egy másik fesztivál megrendezéséről is döntöttünk. Gyermekszínházi működésünk, illetve a már korábban említett, a gyerekek színházi nevelése során tapasztalt anomáliák serkentettek bennünket egy újabb, országos gyermekszínjátszó szemle megszervezésére. [36] **Ezerlátó Országos Mesefesztiválunkat** először 2005-ben, másodízben 2006-ban rendeztük meg. Az együttesek részéről is óriási az érdeklődés. A közönség pedig olyannyira fogadókész az eseményekre, hogy **ez évben** már mintegy **tíz helyszínen** tarthattunk vendégelőadásokat.

Természetesen minden fesztivál esetében fontos a **zsűri összetétele**. A Soltis Színház rendezvényein mindig az ország legjobb színházi szakemberei foglalnak helyet a zsűriben. A színházi világban is komoly hatásuk van a különféle divatirányzatoknak. Az alapértékeket viszont soha nem szabad figyelmen kívül hagyni! Így például az **Ezerlátó Mesefesztiválunk** zsűrijének elnöke **Gabnai Katalin** drámatanár. (**Volt** eddig és szívesen **lesz**, az elkövetkezendők során is.)

Egyesületünk elnöksége szeretné, hogy a **Soltis fesztivál** és a **Mesefesztivál** minden nehézségek ellenére is szerepet kapna a Soltis Színház további működésében.

VI. SZÍNHÁZUNK NAPJAINKBAN

2001 óta Celldömölkön működik a Soltis Lajos Színház. A székhely Sitkéről történő áthelyezésekor több szempontot is figyelembe kellett venni. Egyike volt a legfontosabbnak, hogy közel legyünk Sitkéhez, hiszen az akkori tagok jó része, még Sitkén lakott.

Ugyanakkor Celldömölk volt az a település, amelyik a legkedvezőbb feltételeket tudja nyújtani. Egészen pontosan a celldömölki **Kemenesaljai Művelődési Központ.** Az intézmény igazgatója, **Pálné Horváth Mária** és munkatársai azóta is sok segítséget adnak a színház működéséhez. Meglepett bennünket, hogy még a város akkori polgármestere – **Makkos István** – és az akkori képviselőtestület is segítőkész volt. Bár közben „más oldalú" lett a városvezetés, számunkra ez nem hozott kedvezőtlen változásokat. (Sitkén nem szoktunk hozzá az ilyesmihez.) A **Fehér László polgármester** által vezetett önkormányzat is fontosnak tartja, hogy a városnak saját színháza van. Évről évre nagyobb anyagi támogatásban részesülünk, de a legfontosabb az, hogy gondoskodtak a **színház számára önálló épület**ről is. A volt városi mozi ingatlanát használhatjuk, amelyért nem kell bérleti díjat fizetni.

A rendkívül rossz állapotú épületet már fűteni is tudjuk. A beruházáshoz a NKÖM-től kaptunk „gyorssegélyt". Az önkormányzati támogatással, valamint a magunk pénzével kiegészítve már elegendő anyagiakkal rendelkeztünk ahhoz, hogy fűtési idényben is használható legyen a **Kamaraszínház.** Bár végtelenül szerény körülmények között, de elkezdhettük a **színház-szerű** működést. Ez a fajta működés

anyagi hátránnyal jár, hiszen egy-egy tájelőadásunknak jóval magasabb a bevétele, mint az alig több, mint 100 fő befogadására alkalmas kamaraszínházban megtartott egy-egy előadás bevétele. Mégis fontos, hogy Celldömölkön van egy hely, ami csak a miénk, ahova csak a mi közösségünk jár, még akkor is, ha például általunk meghívott vendégelőadás megtékintésére. Hiszen színházunk létével befogadó-színházi lehetőségünk is nagyobb lett.

A város vezetésével tehát kifejezetten jó a kapcsolatunk. Megfelelő a nevelési – oktatási intézményekkel is. Kiemelkedően jó két általános iskolával. A **Gayer Gyula Általános Iskola** és a **Berzsenyi Lénárd Általános Iskola** sokat segít a helyiség gondjaink megoldásában is. Míg az első – a belvárosban lévő – az oktatási-, képzési tevékenységünkhöz biztosít termeket, addig a sági városrészben lévő másodiktól béreljük egyik raktárunkat, s ugyancsak az iskola falusi környezete miatt tartjuk Ságon nyári, szakmai táborainkat. Mindkét intézménnyel természetben – ingyenes előadások tartásával – rendezzük adósságunkat.

Ahogyan néhány, kistérségi település esetében is hasonló módon járunk el. **Jánosháza, Kemenespálfa, Tokorcs** és **Nagysimonyi** – elsősorban – azok a települések, amelyek művelődési intézményeit rendszeresen használtuk produkciók létrehozására – akár az olvasópróbától a premierig – addig, amíg be nem költözhettünk saját színházunkba. Azóta alkalomszerűen dolgozunk e településeken. Általában nagyon jó a kapcsolatunk a kistérség legtöbb településével. Celldömölkre költözésünk idején a „**Kemenesalja Színházá**nak" hirdettük magunkat. A kistérség 28 településének számos kedvezményt biztosítunk. A falvak többsége él is e lehetőségekkel. Így tehát nem csak Celldömölkön, de az egész Kemenesalján otthon érezhetjük magunkat. Azt is érezhetjük, hogy a Kemenesalja települései is a maguk színházának tarják a Soltis Színházat. Minden kistérségi településen megtartott előadásunk teltházas.

Még mindig - s tán még sokáig – **Vas megye egyetlen állandó társulattal működő repertoárszínháza** vagyunk. Bár Szombathelyen is a Soltis Színház a legtöbbet játszó együttes, nem számíthatunk intézményi megerősítésre a megye részéről sem. A megyei médiumok általában vezető helyen foglalkoznak velünk, kulturális híreik között. Rendre jó kritikát kapnak előadásaink a Vas Népében is.

Néha az országos média is közöl rólunk információkat, mégis a „budapesti" figyelem elenyésző. Természetes, hogy a **közönség** tart „életben" egy-egy színházat, dé a színésznek, rendezőnek fontos a jó **kritika** is. Vagy a rossz. Fontos, hogy egy színház tevékenységével foglalkozzon a média. Csak azzal együtt **kerek** és **egész a színház**. A „mintha már hallottam volna róla" kategóriába tartozó együttesek lehetnek egészen jók is, de kicsi az esélyük arra, hogy jelentős rendezvényekre kapjanak meghívást. Ha mégis, épp az ismeretlenségük miatt nem tekintik meg előadásukat olyan személyek, akik segítségével publicitást kaphatnának. Így aztán a kör bezárul. „Budapest" nélkül. Mert mondhatunk bármit, lehetünk bármilyen jók Magyarországon, amíg Budapest-vízfejű az ország, a létünkhöz kell az onnan ránk irányuló figyelem.

Egy színháznak vidéken működni nagyon nehéz. Megyeszékhelyen működő együttesek – akár hivatásos színházak és bábszínházak – is panaszkodnak a szakmai nyilvánosság hiányára.

Hozzájuk képest a Soltis Lajos Színház nincs is rossz helyzetben. Hiszen Celldömölk mindössze tízezer lakosú kisváros. A Kemenesalja központja, **Berzsenyi Dániel**, **Dukai Takách Judit** és **Weöres Sándor** szűkebb pátriája ugyan, de Vas megye hátrányos helyzetű kistérsége is. Ahol a legutóbbi időkben – végre! –beindult kedvező folyamatok a kultúra területén is érződnek.

Reményeink szerint a Soltis Színház is erősödik majd ezen kedvező változások hatására legalább Celldömölkön. Legalább a Kemenesalján.

JEGYZETEK

1) Weöres Sándor: Ének a határtalanról Magvető, Budapest 1980. A kötet 128. oldalán.
2) Staud Géza: Mit kell tudni a színházról? Közg és Jogi Kiadó, Budapest 1963. A Kultúra Világa c. sorozat 2. kiadásának 10. kötete 395-396. oldal.
3) Révai Nagy Lexikona 14. kötet – Mons-Ottó – 294. o.
4) Latinovits Zoltán: Ködszurkáló – Önéletrajzi jegyzetek Magvető, Budapest 1973. 7-8. o 19. o. 20-22. o.
5) Valamelyik – valószínűleg 1995-ös – Élet és Irodalom (naplóm tanúsága szerint
6) Katona József: Bánk bán – Kritikai kiadás Akadémiai Kiadó, Budapest 1983. 367. o.
7) Székely György: A színház ma című írásából, A színház ma című antológia, 17. o. Gondolat, Budapest 1970.
8) Török Gábor: Dilettánsok ideje „3. történet": 11. o. Kézirat a szerző tulajdonában!
9) Török Gábor u.o. 10. o.
10) Ezek az információk már a „maguk idejében" elterjedtek.
11) Weöres Sándor: Ének a határtalanról Magvető, Budapest 1980. 129. o.
12) Babos Sándor: Sárvárvidéki körjegyzőség. A szerző kiadása 1942.
13) Sárvár város és Sitke község Körjegyzőségének adata.
14) Varga A. Tamás – Vercseg Ilona: Település, közösség, fejlesztés, Tapasztalataink a helyi társadalmi-kulturális fejlesztésről Országos Közművelődési Központ 1991.
15) Az előadás a sárvári művelődési központ munkatársainak áldozatos segítségével jött létre.
16) Az előadást meg kellett ismételni, mert a bemutatón nem fért el minden érdeklődő a nagyteremben.
17) A megtisztelő „javaslatot" meglepetéssel vettük tudomásul. Mi nem tartottuk olyan jónak az előadást. Igaz, hogy a sitkei bemutatón –

1985. október 19-én – 205 fizető néző szorongott a kb. 140 ülőhellyel berendezett nézőtéren, de ez nem szakmai értékítélet.

18) A kitűnő színdarab színrevitele azóta többször szóba került. Fájó szívvel vetettük el mindig, rövidsége miatt.

19) Felléptünk Lupényban, Petrozsényban és Vulkánban.

20) Bizony, ez csak néhány újabb lámpatestet jelentett, mert komolyabb világítást nem bírt el a kultúrház elöregedett elektromos rendszere.

21) Az Alapítvány teljes neve: Szép magyar nyelvünkért, az iskolai oktatásért és a közművelődésért Alapítvány

22) Saját naplómból. Kerényi valószínűleg 1994-ben tette e nyilatkozatát.

23) Saját naplóbejegyzésem 1995-ből.

24) Vitányi Iván: A magyar kultúra az ezredfordulón, Társadalmi Szemle 1998. 8-9. szám.

25) Csehov: Cseresznyéskert, Ványa bácsi, Három Nővér ; Újvidéki Magyar Színház

26) A vajdasági Tanyaszínház alapításának esztendeje 1978. Az újvidéki színiakadémistákból és vajdasági amatőrökből álló társulat minden nyáron létrehoz egy szabadtéri előadást – hivatásos rendező vezetésével. A kavillói bemutatót követően mintegy 30 előadást tartanak a bácskai és a bánáti falvakban. Mára már traktorral vontatják a több funkciós – mert például az a színpad alapja is – óriási szekeret. A szekeret Soltis Lajos tervezte. Az ő idejében szamarakkal vontatták. A társulat kerékpáron, korábban szamaras fogaton, pár éve traktor pótkocsiján utazik. Elszállásolásukról és élelmezésük egy részéről az előadást fogadó település gondoskodik. Belépőjegy nincs, előadás után kalapoznak a színészek. A Tanyaszínház Vajdaság kulturális és társadalmi életének jeles eseménye!

27) Ruszt József: A Föld lapos és négy angyal tartja 42 év – 42 megszólalás. Az idézetet, Vita Iszaak Babel Húsvétjáról – A IV. Országos Színházi Találkozó című „megszólalásból" vettem. (A kötet 120. oldalán.)

28) Az ifjabb Horváth Istvánról elnevezett XIV. fesztivál zajlott Kazincbarcikán 1998-ban.

29) Az alternatív színházak évenkénti seregszemléje korábban

Budapesten zajlott. 2002 óta minden nyáron Szegeden rendezik meg.

30) 2005. végéig a művelődési miniszter megbízásából a MASZK Színészegyesület végezte az OKJ-s Színész I. és Színész II. fokozat esetében a gyakorlati és az elméleti vizsgáztatást is. 2006. januárjától az ország legszínvonalasabb színistúdióját működtető Nemzeti Színitanoda lett megbízva ezzel a feladattal. A MASZK Színészegyesület egy személyt delegálhat a vizsgabizottságba.

31) Vitányi Iván: Egyharmad Ország, Tanulmányok, A közösség elmélete és valósága című írásból. 127. o.

32) Minden páratlan esztendőben a budapesti Marczibányi téri Művelődési központ szervezi meg a seregszemlét. Páros esztendőben a Kaposvári Csiky Gergely Színház rendez Gyermekszínházi Biennálét.

33) A La gondola fantasma című regény magyar fordítása ezidáig nem került kiadásra.

34) Agári Péter: Művészet és humanizmus, gyermekek és felnőttek a magyar ezredfordulón. Tudásmenedzsment 2003. 4. szám Idézett részlet a 3. oldalról.

35) Ölbei Lívia: Reményre kárhoztatva – Árkosi Árpád rendező Pinterről, trendről, vágyakról, túltermelési válságról. VAS NÉPE 2006. március 2. 7. oldal

36) Az Országos Gyermekszínházi Szemle és a Gyermekszínházi Biennálé mellett azért is van létjogosultsága az Ezerlátó Országos Mesefesztiválnak, mert a mi válogató-zsűrink felkeresi a kevésbé szem előtt lévő együtteseket is.

IRODALOM

Székely György: A színjáték világa Gondolat, Budapest 1986.

A színjáték művészete Tankönyv a színjátszócsoportok és irodalmi csoportok szakmai vezetőinek oktatásához Népművelési Propaganda Iroda

Tarján Tamás: Százszorszínház Magvető, Budapest 1983.

Giorgio Strehler: Az emberi színházért Gondolat, Budapest 1982.

Tíz éves a Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház Felelős kiadó: Halasi Imre Zalaegerszeg, 1992.

Bécsy Tamás: Mi a dráma? Akadémiai Kiadó, Budapest 1987.

Székely György: Színházesztétika Tankönyvkiadó, Budapest, 1976.

Színházművészetünkről Szerkesztette: Antal Gábor Kossuth, Budapest 1983.

Sziládi János: Tapsrend – Válogatott írások a színházról Gondolat, Budapest, 1982.

Latinovits Zoltán: Ködszurkáló. Önéletrajzi jegyzetek Magvető, Budapest, 1973.

A színház ma. Írók, rendezők, színészek vallomási korunk színházáról Szerkesztette: Lengyel György Gondolat, Budapest, 1970.

Katona József: Bánk bán (Kritikai kiadás) Sajtó alá rendezte: Orosz László, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983.

A Kultúra Világa 2. kiadás 10. kötete: Mit kell tudni a színházról? Írta: Staud Géza, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1963.

Török Gábor: Dilettánsok ideje - A kézirat a szerző tulajdona.

Ruszt József: A Föld lapos és négy angyal tartja – 42 év – 42 megszólalás Szerkesztette: Kőszegi Lajos és Nánay István A veszprémi Petőfi Színház és Zala Megye Önkormányzatának kiadása 2004.

Gabnai Katalin: Drámajáték 10-14 éveseknek – Színházas Könyv I. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest 2005.

Nánay István: Ruszt Új Mandátum Könyvkiadó Budapest 2002.
A közösségfejlesztési folyamat – részletek W. W. Biddle és L. I. Biddle azonos című könyvéből Országos Művelődési Központ Módszertani Intézete Bp. 1988.
Nánay István: Tanodától – egyetemig – Az intézményesült magyar színház- és filmművészképzés száznegyven éve Színház- és Filmművészeti Egyetem Budapest 2005.
Varga A. Tamás – Vercseg Ilona: Település, közösség, fejlesztés Tapasztalataink a helyi társadalmi-kulturális fejlesztésről Országos Közművelődési Központ Budapest, 1991.
Vitányi Iván: Egyharmad ország – Tanulmányok
Társadalmi Szemle 1998. 8-9. szám – Vitányi Iván: A magyar kultúra az ezredfordulón
Tudásmenedzsment 2003. 4. szám Agárdi Péter: Művészet és humanizmus, gyermekek és felnőttek a magyar ezredfordulón
A rendszeresen olvasott SZÍNHÁZ című és ELLENFÉNY című folyóiratok.
Felhasználtam még saját (hézagosan írt) naplómat, valamint az 1982-1996-ig rendszeresen vezetett, ismeretterjesztő és művészeti csoportok számára a 80-as években – kötelező használatra kiadott „munkanapló" több kötetét.